

HELKA RIIONHEIMO

TAIVUTUSTA YLI SANALUOKKARAJOJEN

ITÄSUOMALAISEN LAPSEN VARHAISEN TAIVUTUSKEINON LINGVISTISTÄ ANALYYSIA

JOHDANTO

apsen kielenomaksumisessa erottuu morfologian näkökulmasta kolme vaihetta. Kielenkehityksen alussa lapsi omaksuu kuulemiaan aikuiskielen muotoja jäljittelemällä ja tuottamalla ulkoa opittuja äännesekvenssejä. Näiden joukossa voi olla aikuiskielen monimorfeemisia sananmuotoja, mutta ne ovat analysoimattomina omaksuttuja kokonaisuuksia, joissa morfeemeilla ei ole erillistä merkitystä. Kehityksen toisessa vaiheessa nämä muodot alkavat jäsentyä sanavartaloiden ja affiksien yhdistelmiksi, ja aikuiskielen morfologiset säännönmukaisuudet alkavat hahmottua. Lapsi ryhtyy myös käyttämään hyväkseen havaitsemiaan morfologisia keinoja ja yhdistelemään sanavartaloihin affikseja, jolloin tuloksena on usein aikuiskielestä poikkeavia morfologisia muotoja (sekä yksittäisiä analogiatapauksia että lapsen omien produktiivisten kombinointisääntöjen tuotteita, vrt. esim. MacWhinney 1985: 1097, Dressler ja Karpf 1995: 100–101). Kolmannessa kehitysvaiheessa lapsen tuotokset ovat jälleen aikuiskielen mukaisia mutteivät enää ulkoa omaksuttuja kokonaisuuksia vaan kehittyneen morfologisen systeemin tuotteita. (Ks. esim. MacWhinney 1975: 67–71, 1978: 9–16, 1985: 1096, 1110–1115.)

Näihin morfologisen kehityksen vaiheisiin on viime vuosina paneuduttu erityisesti esi-

ja varhaismorphologian (engl. *pre- and protomorphology*) tutkimuksessa; teoria on luotu luonnollisen morfologian, itseohjautuvien prosessien ja konstruktivismiin lähtökohdista (Dressler ja Karpf 1995: 99, Dressler 1997: 10–11, Dressler ja Dziubalska-Kolaczyk 1997, ks. myös Laalo 1998a: 361, 1999: 372). Tämä teoria näkee lapsen kielenomaksumisen itseohjautuvana prosessina, jossa kielellinen systeemi tulee vähitellen yhä kompleksisemmaksi ja jakautuu alasysteemeiksi. Esimorfologialla tarkoitetaan edellä kuvattua kielenkehityksen alkuvaihetta, jossa kieliopillinen morfologia ei ole erottunut yleisestä kognitiivisesta systeemistä ja jossa morfologia on vielä osa leksikkoa (Dressler ja Karpf mts. 100, 102). Monimorfeemisia muotoja esiintyy, mutta ne ovat analysoimattomia kokonaisuuksia (Laalo 1997: 187, 1998a: 362, 1999: 370), eikä lapsi pysty vielä käyttämään aikuiskielen mukaisia morfologisia keinoja. Vasta kun lapsen leksikko kasvaa ja saavuttaa riittävän kompleksisuuden asteen, se differentioituu erillisiksi alasysteemeiksi, jolloin morfologia ja syntaksi eriytyvät leksikosta ja produktiivinen morfologia käynnistyy. Varhaismorphologisen kauden aikana kieliopin morfologinen systeemi kehittyy yhä kompleksisemmaksi, kunnes se vuorostaan jakautuu omiksi alasysteemeikseen (taivutus, johtaminen, yhdyssanojen muodostus) ja lapsi saavuttaa lähes aikuiskielen kaltaisen, jäsenyneen morfologian vaiheen (engl. *modular morphology*). (Dressler ja Karpf mp., Dressler ja Dziubalska-Kolaczyk mts. 381, Kilani-Schoch ym. 1997: 30–31, Laalo 1997: 187; vrt. Karpf 1991: 341.)

Lingvistisesti kiinnostava kehitysvaihe ajoittuu varhaismorphologiseen kauteen, jolloin lapsi alkaa muodostaa ensikielensä morfologista systeemiä mutta jolloin kehitystä vielä pitkälti ohjaavat sellaiset universaalit periaatteet kuin salienssi, yksinkertaisuus, transparenssi ja esiintymistajuus (ks. esim. Slobin 1985: 1164–1166). Tuloksena on paljon aikuiskielestä poikkeavia muotoja, kun lapsi yksinkertaistaa ja säännöllistää aikuiskielen mutkikkaita morfologisia vaihteluita. Poikkeamia esiintyy erityisen runsaasti juuri varhaismorphologisen kehityksen alussa, ja niitä pidetään osana kieliopillisten systeemien eriytymisprosessia (Dressler ja Karpf 1995: 116–117). Lapsen omat morfologiset säännöt saattavat toimia myös väliaikaisina strategioina, joiden avulla lapsi pystyy käsittelemään jotakin hänelle vielä liian monimutkaista kieliopin osaa (Laalo 1998b: 28, vrt. Slobin 1985: 1200–1206). Poikkeamilla on myös lingvististä kiinnostavuutta, sillä ne paljastavat mihin aikuiskielen ominaisuuksiin lapsi on kulloinkin paneutunut (vrt. Slobin mts. 1196, 1203).

Tässä artikkelissa esitän lingvistisen analyysin eräästä lähinnä varhaismorphologiaan kuuluvasta yksilöllisestä ilmiöstä, joka on osoittautunut monella tapaa kiinnostavaksi (ks. myös Riionheimo 1998, Laalo 1998a: 363)¹. Yksilöiden välinen vaihtelu sisältyy luonnostaan varhaismorphologian teoriaan (Dressler ja Karpf 1995: 115, Dressler ja Dziubalska-Kolaczyk 1997: 383), ja suomalaislastenkin välillä on havaittu eroja niin morfologian omaksumisen nopeudessa kuin omaksumisjärjestyksessäkin (ks. esim. Toivainen 1993: 269, 278, 302, 1994a: 23–25). Yksilöllisiä eroja on myös varhaismorphologian analogiamuodosteissa ja lapsen omassa säännöissä, ja variaation yhdeksi tärkeäksi taustatekijäksi on arveltu puhutun suomen alueellista variaatiota, jonka vuoksi eri lapsilla on olottu vil-

¹ Artikkelin juuret ovat kielitieteen päivillä 1999 Turussa pitämässäni esitelmässä, jonka kuulijoille esitän parhaat kiitokset saamastani palautteesta. Tekstin aiempaan versioon tehdyistä hyödyllisistä kommentista kiitän professori Klaus Laaloo ja professori Marjatta Palanderia sekä Virittäjän kahta arvioijaa.

laan hyvinkin erilaista aikuissuomea (ks. esim. Laalo 1997: 202, 1998a: 363, 1998b: 27). Tässä esiteltävä tapaus osoittaa, että vaikka lapsen morfologinen kehitys saattaa seurailta hyvinkin omalaatuisia reittejä, on näillä reiteillä kuitenkin juuret lapsen kuulemassa aikuiskielessä. Lisäksi tapauksella on myös teoreettista mielenkiintoa, sillä se näyttää tukevan sitä varhaismorfologian teorian oletusta, että morfologisen kehityksen alkuvaiheissa morfologian alasyteemit eivät ole täysin eriytyneet.

TUTKIMUSKOHDE JA TUTKIMUSAINEISTO

Artikkeli perustuu aineistoon, jota olen koonnut tyttäreni kielenkehityksestä. Alina on syntynyt 5.3.1995 ja asunut koko ikänsä Pohjois-Karjalassa Kontiolahden kunnassa, joka kuuluu itäisten savolaismurteiden keskiryhmään (Turunen 1959: 5). Hän on perheen ensimmäinen lapsi ja oli kotihoidossa isänsä ja myöhemmin myös pikkuveljensä seurassa 3;5-vuotiaaksi asti. Ympäriään Alina kuuli tuona aikana kolmenlaista puhekieltä: äidiltään itäsuomalaisesti sävytynyttä yleispuhekieltä (murretausta kainuulainen) ja jonkin verran myös yleiskielisyyksiä, isältään melko vahvaa Pohjois-Karjalan murretta ja samassa talossa asuvalta iäkkäältä ukiltaan vanhaa Pohjois-Karjalan murretta. Lisäksi Alinalle on luettu paljon, ja hänen puheessaan onkin ollut runsaasti yleiskielisiä aineksia varsinkin kehityksen myöhemmissä vaiheissa (vrt. Laalo 1998b: 28). Tässä käsiteltävässä iässä (1;7–3;5) itämurteinen tausta näkyy kuitenkin varsin vahvasti.

Selvät ensisanat ilmaantuivat Alinan puheeseen noin iässä 1;0, ja kaksisanavaihe käynnistyi iän 1;6 paikkeilla. Alussa kehityksen leimallisin piirre oli kaksitavuvaiheen (vrt. Laalo 1994) voimakkuus ja pitkä kesto: ikään 2;3 asti kolmannessa tavussa olivat mahdollisia vain suffiksiaineokset *-A* ja *-jA* (ks. Laalo 1998a: 379, Riionheimo 2002). Varhaismorfologian kausi käynnistyi kaksitavurajoituksen sallimissa rajoissa suunnilleen iässä 1;10, mutta laajemmin morfologinen kehitys pääsi kuitenkin vauhtiin vasta iässä 2;4, kun rajoitus vihdoin lakkasi vaikuttamasta². Tässä vaiheessa esiintyi runsaasti erilaisia yksittäisiä analogiamuotoja sekä systemaattisemmin käytettynä tässä artikkelissa käsiteltävä *vA*-suffiksi. Muutaman kuukauden aikana Alinan morfologinen systeemi jäsenyi ja alkoi yhä enemmän muistuttaa aikuiskieltä, mutta analogiamuotoja esiintyi edelleen (ks. Riionheimo 2002), ja niiden lisäksi Alina käytti melko johdonmukaisesti eräitä omia morfologisia sääntöjään (esim. supistumaverbien mallin mukaista imperatiivia 3;2 *ootatkaa* 'odottakaa', 3;4 *elkää lähetekö* 'älkää lähetekö' 3;6 *jätäkää* 'jättäkää'; pleonastista konditionaalia 3;4 *tulititin* 'tulisin', *haluutitin* 'haluaisin', *maalatitin* 'maalaisin'; pleonastista illatiivia 3;4 *lentoohon* 'lentoon', *Kajjaanihin* 'Kajaaniin', *imurihin* 'imuriin'; pleonastista yksikön 3. persoonan omistusliitettä 3;4 *hampaitaanta* 'hampaitaan/hampaitansa', 3;5 *innoittaanta* 'innoissaan/innoissansa'). Samaan aikaan esiintyi myös muutamia fonologisia erikoisuuksia, joista huomiota herättävin oli *h*-alkuisten ja *s*-loppuisten konsonanttityhtymien säännöllinen metateesi (esim. 2;7 *hovhallaan* 'sohvallaan', *kavhille* 'kahville', *lemhä* 'lehmä';

² Esi- ja varhaismorfologian teorian puitteissa on oletettu, että varhaismorfologinen vaihe voi käynnistyä vasta sitten, kun lapsi siirtyy universaalien tendenssien hallitsemasta varhaisfonologiasta kielikohtaiseen, jäsenytneeseen fonologiaan (Dziubalska-Kolaczyk 1997: 159–160, 163, ks. myös Laalo 1998c: 659–660). Kaksitavuisuustendenssi vaikuttaa varhaisfonologiselta rajoitukselta, ja varsinkin suffiksikielessä se estää morfologian kehittymistä (ks. Laalo 1994: 433).

2;9 *hytky* 'syksy', *luotke* 'luokse', 2;11 *hitpejä* 'sipsejä', 3;6 *keskiä* 'keksiä', *kasto* 'kasto').

Tässä käyttämäni aineiston³ olen koonnut ikävälillä 1;7–3;5 »päiväkirjamenetelmällä» eli tekemällä kynällä ja paperilla muistiinpanoja lapsen puheesta (keruu on jatkunut myöhemminkin, mutta tässä artikkelissa käsittelen pääasiassa ennen päivähoiton aloittamista kerättyä materiaalia). Aineisto koostuu noin 1 450 ilmauksesta, joista suurin osa sisältää aikuiskielestä poikkeavaa morfologiaa tai fonologiaa. Ilmaukset ovat enimmäkseen lyhyitä, ja niiden kielellistä ja kielenulkoista kontekstia on kirjattu muistiin vain osittain (alkuvaiheessa muistiinpanoissa on toisinaan vain kiinnostava taivutusmuoto ilman lausekontekstia). Suuri puute on myös dokumentoinnin valikoivuus: kun päähuomio on keskittynyt morfologisiin poikkeamiin, ei muistiinpanoissa ole tarpeeksi merkintöjä aikuiskieltä noudattelevasta kehityksestä. Ongelmia tuottavat myös keruun aukot (muun muassa iästä 2;0–2;1 ei ole lainkaan muistiinpanoja nuoremmalla lapsen syntymän vuoksi), ja muistiinpanojen määrä vaihtelee suuresti kuukausittain. Näitä puutteita korvaa kuitenkin jossain määrin se kielenkehityksen kokonaiskuva, jota olen lapsen äitinä pyrkinyt havainnoimaan (vrt. Lieko 1993: 539, Laalo 1997: 194) muun muassa tekemällä aineistoon jo keruuvaiheessa merkintöjä käytettyjen muotojen yleisyydestä tai poikkeuksellisuudesta. — Paperiaineiston lisäksi minulla on ollut käytössä noin tunnin verran nauhoitteita iästä 2;6, mutta nauhoiteaineisto ei ole kovin käyttökelpoista erittäin huonon äänenlaadun vuoksi.

YLEISSUFFIKSI VA(A)

Ikävälillä 2;4–2;7 Alinan morfologisessa kehityksessä silmiinpistävin ilmiö oli hänen käyttämänsä suffiksinluonteinen aines *vA* (joskus myös pitkävokaalinen *vAA*). Tätä suffiksia lapsi käytti eniten nominien yksikön partitiivissa, mutta se oli yleinen myös verbien preesensin yksikön 3. persoonan muodoissa ja 1. infinitiivissä, ja hajatapauksina sitä esiintyi eräissä muissakin muotoryhmissä. Lähes kaikille ryhmille on yhteistä suffiksin edustuminen aikuiskielessä (varsinkin sen puhutuissa muodoissa) vartalovokaalin pidentymänä. Kyseessä oli selvästikin varhaismorfologian vaiheelle tyypillinen taivutuksen omaksumisen väliaikainen »umpikuja» eli väärä hypoteesi siitä, miten aikuiskielestä kuultu aineisto pitäisi jäsentää (Dressler ja Dziubalska-Kolaczyk 1997: 383, 394). Usein nämä lapsen kehittämät omat taivutuskeinot jäävät hyvinkin lyhytaikaisiksi ilmiöiksi (ks. esim. Laalo 1997: 187), mutta Alinan *vA*-sääntö oli sekä runsaasti käytetty että melko pitkäkestoinen ratkaisu⁴ (puutteellisiinkin muistiinpanoihin kertyi kymmenen kuukauden aikana kaikkiaan runsaat 400 *vA*-muotoa, ks. taulukkoa 1 sivulla 62). Yksinomaisia poikkeamuodot eivät kuitenkaan olleet, vaan niiden rinnalla esiintyi koko ajan runsaasti myös aikuiskielen mukaisia muotoja.

³ Aineistoa ei ole alun perin koottu tutkimusta ajatellen, vaan keruun taustalla on ollut vain yleinen kiinnostus morfologian ilmiöihin. Lapsen morfologisen kehityksen omalaatuisuuteen havahtuin vasta iän 2;6 tienoilla, ja ajatus artikkelin tekemisestä heräsi vieläkin myöhemmin.

⁴ On mahdollista, että lapsen sääntö ikään kuin ruokkii itseään: lapsi saattaa painaa muistiinsa omia tuotoksiaan ja hänen tuottamansa poikkeamat saattavat jonkin aikaa asettua muilta ihmisiltä saatavan informaation edelle (ks. Butler Platt ja MacWhinney 1983).

	2;4	2;5	2;6	2;7	2;8	2;9	2;10	2;11	3;0	3;1	Yht.
Partitiivi	10	11	137	9	28		3	5	3	10	216
Pr. yks. 3. p.	4		30	4	4						42
1. infinitiivi	1	1	96	3	6	1		2		4	114
Pr. kielt.			1	17	4	1					23
Pr. yks. 1. p.				3	1	1					5
Pass. pr.				5	5						10
eA-nominit			2		1						3
Yhteensä	15	15	288	27	40	1	3	7	3	14	413

Taulukko 1. *vA(A)*-muotojen frekvenssit ikäkuukausittain päiväkirja-aineistossa.

Kaksitavuvaiheen aikana Alinalla oli kaksitavuisten sanojen partitiivissa ja preesensin yksikön 3. persoonan muodoissa (infinitiiveistä ei vielä ollut esimerkkejä) käytössä yksinomaan aikuiskielen mukainen vokaalinpidentymä (ks. 1a–b). Esimorfologisella kaudella kyseessä olivat todennäköisesti analysoimattomia memoroidut aikuiskieltä jäljittelevät muodot (joissa näkyi muun muassa murteelle ominainen yleisgeminaatio), mutta myöhemmissä esimerkeissä pitkän vokaalin käyttö on luultavasti ollut produktiivinen taivutuskeino kuten suomalaislapsilla yleensäkin (vrt. esim. Toivainen 1996: 49–50, Laalo 1997: 188–192). Vokaalinpidennyksen systemaattisuuden arvioimista vaikeuttaa kuitenkin jäljitävien pitkien vokaalien keston horjumisen Alinan ääntämyksessä pitkälti yli 2-vuotiaaksi asti: päiväkirja-aineistoon olen merkinnyt sekä puolipitkiä (vrt. Lieko 1994: 409) että myös lyhyitä vokaaleja, ja nauhoiteaineisto tukee tätä kuulovaikutelmaa.

- (1) a. 1;7 *kallaa* 'kalaa'
1;8 *nuuduu* 'juustoa'
2;2 *iti ajjaa pakkaa* 'isi ajaa prätäkää'
- b. 1;9 *tipu nukkee* 'lukee'
1;10 *hetä ajjaa veniä* 'setä ajaa veneitä'
2;2 *Allu pittii lattikalle* 'pissii lattialle'

vA-muodot ilmaantuivat Alinan puheeseen iässä 2;4 eli heti sen jälkeen, kun kaksitavurajoitus oli lakannut vaikuttamasta. Alkuvaiheessa muodot olivat usein pleonastisia eli suffiksia edelsi pitkä vokaali (2a–b); tällaisissa tapauksissa voi MacWhinneyn (1985: 1102) mukaan olla kyse joko suffiksin lisäämisestä kokonaisuutena memoroituun aikuiskielen mukaiseen muotoon tai kahden kilpailevan taivutussäännön soveltamisesta samaan saanaan. Pleonastisia muotoja esiintyi harvakseltaan myöhemminkin, mutta iästä 2;6 alkaen suffiksi liittyi pääasiassa suoraan sanan vartaloon (3a–b), ja samaan aikaan suffiksin käyttö laajeni kolmanteen pitkävokaaliseen muotoryhmään eli 1. infinitiivin muotoihin (3c). Suffiksi oli Alinalla enimmäkseen lyhytvokaalinen, mutta preesensin yksikön 3. persoonan muodoissa esiintyi myös *vAA*-varianttia (4a).

- (2) a. 2;4 *Mati tekkee kakkaava* 'kakkaa'
2;4 *Allun kirjaava* 'kirjaa'
2;4 *ei oo hyvävävä* 'hyvää'
2;5 *äiti luem minullek kirjaava* 'kirjaa'
2;5 *ei pettän nennävävä* 'ei pestä nenää'
2;5 *Puppe ei halluu maitoova* 'maitoa'

- b. 2;4 ukki *antaava* 'antaa'
2;4 Ukku *tulloova* 'Susku tulee'
- (3) a. 2;6 minä laitan *aamupalava* 'aamupalaa'
2;6 iti anto minullek *kättäpäivävä* 'isi antoi minulle käsipäivää'
2;6 minä halluun *hämpylävä* 'sämpylää'
2;6 Laara auttaa *Puppeva* 'Klaara auttaa Puppea'
2;6 Mati ei haak kattova *minuva* 'Mati ei saa katsoa minua'
2;6 minä rakattal *Lillivä* 'rakastan Lilliiä'
- b. 2;6 hilloo äiti *antava* 'antaa'
2;6 Hilariukken nenä *kattuva* 'Hilariuksen nenä kastuu'
2;6 äiti *neulova* 'neuloo'
2;6 Allu puhelimella *hoittava* 'soittaa'
2;6 Mati *nukkuva* 'nukkuu'
2;6 nyt Hilari *tulleva* 'Hilarius tulee'
- c. 2;5 minä halluun kottiil *lähtevä* 'lähteä'
2;6 ei iti haa' *antava* vettä 'ei isi saa antaa'
2;6 vauva yrittää *huutava* 'huutaa'
2;6 tähäm pittää *piirtävä* 'piirtää'
2;6 taitaa äiti kotta *lopettava* 'taitaa äiti kohta lopettaa'
2;6 ei tätä piäh *hulattava* 'ei tätä pidä sulattaa'
- (4) a. 2;4 *liimavaa* 'liimaa'
2;6 Lilli *kakkivaa* 'kakkii'
2;6 nyt äiti *lukkevaa* 'lukee'
2;6 Allullet tää *mattuvaa* 'Allulle tämä mahtuu'
2;6 Lilli kattoo kun äiti *neulovaa* 'neuloo'
2;8 Mati *ikkevä* 'itkee'

Muistiinpanojen perusteella *vA*-suffiksin kukoistuskausi näyttää ajoittuvan ikäkuukautteen 2;6, sillä miltei kolme neljännessä aineiston muodoista on peräisin tästä iästä (ks. taulukkoa 1)⁵. Tämä ikä oli Alinalle muutenkin morfologian nopean kehittymisen ja analogiakokeilujen aikaa, joten kyseessä lienee varhaismorfologialle tyypillinen yliproduktiivisuuden vaihe (vrt. Dressler ja Karpf 1995: 116–117). Suffiksin produktiivisuus näkyy paitsi tallennettujen muotojen määrinä myös distribuution laajenemisena iässä 2;6–2;7. Silloin *vA*-suffiksia esiintyi satunnaisesti myös eräissä muissa muotoryhmissä, jotka ovat puhekielessä ainakin osaksi pitkävokaalisia: preesensin kieltomuodoissa (5a), preesensin yksikön 1. persoonan muodoissa (5b) ja *eA*-nomineissa (5c).

- (5) a. 2;6 ei mittään *haittava* 'ei haittaa'
2;6 en *hukkava* 'en hukkaa'
2;6 ei *kelpava* 'ei kelpaa'
2;6 ei iti *lepävä* 'ei isi lepää'
2;6 ei iti *antava* 'ei isi anna'
- b. 2;6 *halluuvan* 'haluan'
2;6 äiti minä *tikkavan* 'tiskaan'
2;6 minä *valuvan* 'valun'
- c. 2;5 *korkeva* torni ei kaavukkaa 'korkea torni ei kaadukaan'
2;7 ei ook *kippevä* 'ei ole kipeä'

⁵ On tosin huomattava, että aiemmilta kuukautilta on aineistoa vähemmän, sillä vasta iästä 2;6 alkaen muistiinpanoja on tehty perusteellisemmin.

Infinitiivimuodoissa *vA*-suffiksin käyttö levisi 2- ja 3-tavuisista yksivartaloisista verbeistä myös muihin vartalotyyppeihin (ks. taulukkoa 2), jolloin se korvasi muita infinitiivisuffikseja kuin *A^x*:n eikä sen käyttö siis enää kytkeytynyt partitiivin ja preesensmuotojen tavoin puhekielen pitkään vokaaliin. Laajenemisen syynä saattoi olla se, että infinitiivi oli Alinan kielessä myöhäisempi taivutusmuoto kuin preesensin yksikön 3. persoona ja partitiivi, joten suffiksivarianttien käyttö ei ollut vielä ehtinyt vakiintua ja *vA* pääsi yleistyään.

	2;4	2;5	2;6	2;7	2;8	2;9	2;10	2;11	3;0	3;1	Yht.
Kaksitavuiset yksivartaloiset	1	1	54	2	6	1		1			66
Kolmitavuiset yksivartaloiset			14					1		3	18
Yksitavuiset Supistumaverbit			12							1	14
Kaksivartaloiset			3	1							4
Yhteensä	1	1	96	3	6	1		2		4	114

Taulukko 2. *vA*-muotojen muotoryhmittäiset frekvenssit päiväkirja-aineiston 1. infinitiivin muodoissa.

Yksitavuisen *vA*-infinitiivit (6a) muistuttavat enemmän yleiskielen muotoja kuin perheessä käytettyjä murteellisia ja puhekielisiä katovariantteja *vii(jj)ä*, *syy(vv)ä*, *jäähä* ja *saaha* (itämurteiden *h*:llisista muodoista ks. esim. Kettunen 1940a: 73, 1940b: 123–124) ja on mahdollista, että *vA*-aines korvasi niissä yleiskielen *dA^x*-suffiksia (murteellisten ja yleiskielisten aineiden ristikkäisyys oli tavallista Alinan puheessa). Supistumaverbeillä *vA*-suffiksia esiintyi *tA^x*-variantin tilalla (6b), jolloin tukena saattoi olla myös pyrkimys muodostaa infinitiivi preesensin yksikön 3. persoonan vartalosta. Lapsenkielessä on havaittu sellaisia ilmeisesti preesensin perustuvia supistumaverbien infinitiivejä kuin *pelaa*, *kiusaa* (Niemi ja Niemi 1985: 164) ja *kampaa*, *kuivaa* (Räisänen 1975: 259), ja *vA*-infinitiivit ovat voineet saada samaan tapaan tukea murteenmukaisilta *irto(v)vaa*-tyypisiltä preesensmuodoilta. Kaksivartaloisissa verbeissä *vA*-muodot olivat selvästi harvinaisempia, ja niissä suffiksi saattoi liittyä aikuiskielen mukaiseen konsonantivartalaiseen infinitiiviin, jolloin muodossa oli kaksi infinitiivisuffiksia (6c), tai verbin vokaalivartaloon, jolloin sekä vartalo että suffiksi poikkesivat aikuiskielestä (6d). Kaksivartaloisen *panna*-verbin infinitiivi *paava* (6e) rinnastunee kuitenkin yksitavuihin, sillä perheessä on yleisesti käytetty puhekielisiä yksitavuisia pikapuhemuotoja (esim. *paan*, *paat*, *ei paa*).

- (6) a. 2;6 minä halluun kilpiij *jäävä* 'kylpyyn jäädä'
 2;6 nyt on äitin koulureppu hankala *haava* 'saada'
 2;6 ei näitä piäv *veevä* kirjaton tätille 'viedä'
 2;6 ei piäv *vievä* 'viedä'
 2;6 Ilona ei haah *höövä* Allun ruokava 'ei saa syödä Allun ruokaa'
 2;7 empä yrittänyh *haavakkaan* 'saadakaan'
- b. 2;6 pittää *hyppävä* 'hypätä'
 2;6 napim pittää *irtova* 'irrota'

- 2;6 ei minun tukkaa piäk *kampava* 'kammata'
 2;6 tätä Lilli halluu *lainava* 'lainata'
 2;6 en yritä itir ruokaa *nappava* 'isin ruokaa napata'
 2;6 minä halluun *tikkava* 'tiskata'
- c. 2;6 Pingu voi *luottava* 'juosta'
 2;6 ei oom maha' *ollava* 'ei ole/ei mahda olla'
- d. 2;6 Matin ei piäp *purevat* tuttia 'purra'
- e. 2;7 iti ei haap *paava* 'isi ei saa panna'

Infinitiiviin liittyvät myös Alinan *vA*-aineksen sisältävät passiivimuodot (7a), joista melkein kaikki esimerkit ovat *viedä*-verbin esiintymiä ja jotka luultavasti pohjautuvat 1. infinitiivin ja passiivin muodolliseen läheisyyteen monissa verbityypeissä (vrt. *jäädä*⁶: *jäädään*: *ei jäädä*^x, *mennä*^x: *mennään*: *ei mennä*^x, *hypätä*^x: *hypätään*: *ei hypätä*^x)⁶. Kun Alinalla on ollut käytössä *vA*-suffiksillinen infinitiivi *vievä*, se on voinut toimia perustana passiivia muodostettaessa, jolloin hän on päätenyt (ehkä yleiskielen tukemana kuten yksitavujen infinitiivissäkin) passiivitaivutukseen *vievään*: *ei vievä* (vrt. myös sellaisiin lapsenkielen infinitiiveihin kuin 1;11 *lauleta* 'laulaa', *oteta* 'ottaa', 2;0 *ajeta* 'ajaa' [Niemi ja Niemi 1985: 164], joissa passiivi on ollut infinitiivin muodostuksen lähtökohtana).

- (7) a. 2;6 *vievään* ukil luo maitolati 'viedään ukin luo maitolasi'
 2;6 ei *veevä* 'ei viedä' (vastauksena äidin kysymykseen »viiäänkö tää pois?»)
 2;6 näitä ei *veevät* töihin 'ei viedä'
 2;6 ei Lilliä *pettävä* 'ei pestä'
 2;7 *vievään* 'viedään' (vastauksena äidin kysymykseen »viiääns potta pois?»)
 2;7 ei *hyöväm* muutii 'ei syödä muusia'
 2;7 ei Allulta *vieväkkää* 'ei viedäkään'

Kaikkiaan *vA*-suffiksin käyttö oli siis Alinalla hyvin laajaa, ja vaikka miltei kaikki sen avulla tuotetut muodot olivat aikuiskielen vastaisia, kesti jonkin aikaa, ennen kuin hän alkoi korjata omia hypoteesejaan. Korjailuvaihe näyttää sijoittuneen ikään 2;7, jolloin *vA*-muotojen määrä väheni myös aineistossa radikaalisti (vrt. taulukkoon 1 s. 62). Samaan aikaan olen muistiinpanoissani huomauttanut, että muistiin merkityt *vA*-muodot olivat jo enemmän lipsahduksen luonteisia. Melkein yksinomaisiksi tulivat jälleen aikuiskielen mukaiset muodot, sekä murteen ja puhekielen mukaiset pitkävokaaliset (8a–b) että yleiskieltä noudattelevat *A*-suffiksilliset muodot (8c–d).

- (8) a. 2;7 Matille *jäätelöö*
 2;9 minä annoin *kätee*⁷ vaan 'kättä'
 3;0 Kajaanim puhelitta ei oon *naruu* '[lelu]puhelimessa ei ole narua'

⁶ Kielihistoriallisesti passiivin tunnuksen on katsottu näillä verbeillä syntyneen 1. infinitiivin pohjalta (Lehtinen 1984: 19), ja infinitiivin ja passiivin yhteys näkyy myös savolaismurteiden *tehhä*-tyyppisissä infinitiiveissä, joissa geminaatta on peräisin geminoituneesta passiivimuodosta *tehhään* (Kettunen 1940b: 134–135).

⁷ Aineistoon on kirjattu tämänkaltaista vokaalivartalon käyttöä konsonanttivartalon asemesta iästä 2;9 alkaen (aiemmin esiintyi lähinnä aikuiskielen mukaisia konsonanttivartaloisia partitiiveja); samasta iästä on kirjattu myös useita kaksivartaloisten verbien vokaalivartaloisia infinitiivejä.

- b. 2;7 Ammu taitaa *ittuu* 'Ammu [lelukoira] taitaa istua'
 2;7 äiti ei piät *tönnii* 'äitiä ei pidä töniä'
 2;7 en haluak *kattoot* tätäpi 'en halua katsoa tätä (+ pr. yks. 3. p. pääte *pi*)'
- c. 2;8 äiti lueh *Hammakkoa* peloittaa 'Sammakkoa pelottaa' [kirjan nimi]
 2;9 annoin *käteä* 'kättä'
 2;11 mielellittä *kakkua* 'mieleistä kakkua'
- d. 2;7 pojat ei haal *leikkiäk* käpillä 'pojat eivät saa leikkiä kävyllä'
 2;9 minä halluun lemhän *näkeän* nyt 'haluan lehmän nähdä'
 2;11 ei tarvi enääkään *nukkuu*

Preesensin yksikön 3. persoonan muodoista *vA*-suffiksi hävisi nopeasti kokonaan, mutta partitiivista ja infinitiivistä kertyi hajaesimerkkejä useiden kuukausien ajan (ks. taulukkoa 1 s. 62). Varhaisvaiheiden analogiamuotojen on havaittu joskus satunnaisesti toistuvan myöhemmissä kehitysvaiheissa (Laalo 1998a: 370), ja Alinan *vA*-muodot lienevät tällaisia muistumia vanhasta analogiatyypistä. Yksittäisten muotojen lisäksi esiintyi suffiksin uusi ryöpsähdys iässä 3;1 (ks. 9a–b), jolloin muistiinpanoihin kertyi parissa päivässä 14 esimerkkiä. Viimeiset esimerkit on kirjattu infinitiivimuodoissa vielä 5-vuotiaana (9c).

- (9) a. 3;1 lappikoiran pitää hyödäk *kalava* 'lapsikoiran pitää syödä kalaa'
 3;1 Outin luona ei ollu' *omenava* 'omenaa'
 3;1 täällä ol liikaa *tavarava* 'tavaraa'
 3;1 minä tatton *hedelmävä* 'tahdon hedelmää'
 3;1 elä pyyhin *nenävä* 'älä pyyhi nenää'
 3;1 ei ole *polkupyörävä* 'polkupyörää'
- b. 3;1 minä tatton *kalattava* 'tahdon kalastaa'
 3;1 ne yrittävät *piilottava* hängyn alle 'ne yrittävät piilottaa [esineen] sängyn alle'
 3;1 minä tahdom *puhaltava* 'puhaltaa'
 3;1 minä tahdon *korjava* 'korjata'
- c. 5;0 mielittäiskö Pilkun *saava* 'ikioma matto? 'haluaisiko Pilkkua saada ikioman maton?'
 5;3 miks niitem pitää koko ajan *kuivava*? 'kuivaa'

vA-ainesta esiintyi myöhemminkin runsaasti Alinan puheessa, mutta silloin sen käyttö oli fonologisehtoista: *v* oli nyt siirtymä-äänteen luonteinen aines, joka helpotti pyöreän vokaalin ja *A:n* yhtymän ääntämistä (10a), ja sen käyttö ulottui muotoihin, joissa *vA*-suffiksia ei varhaismorfologian aikana esiintynyt (esim. *muva*, *yväk*). Aiemmasta poiketen *v:n* käyttö rajoittui vain näihin vokaaliyhtymiin, sillä lavean vokaalin ja *A:n* tai *O:n* yhtymissä siirtymä-äänteenä oli samaan aikaan melko säännöllisesti *j* (10b).

- (10) a. 3;11 äiti autam *muva* 'mua'
 3;11 älkää rikotkom mun *talova* 'älkää rikkoko minun taloa'
 4;0 Teletappimaan kukat osaa *puhuva* 'puhua'
 4;0 sitä ei kannatar *rikkova* 'rikkoo'
 4;0 määh *inhovan* 'inhoan'
 4;0 *yväk!* 'yäk'
- b. 3;11 isi ei osaal *lukeja* 'lukea'
 3;11 Laa-Laa on ihar *ruskeja* 'ruskea'

3;11	panev <i>vitejo</i> mulle 'video'
4;0	eihän toista saam <i>matkija</i> 'matkia'
4;1	minä teen <i>muurahaiskejon</i> '-keon'
4;1	<i>onneja</i> Outi 'onnea'

SUFFIKSIN SYNTY

Alinan tapa korvata vokaalinpidentymä preesensissä, partitiivissa ja infinitiivissä *vA*-suffiksilla tuntuu erikoiselta, sillä yleensä pitkän vokaalin käyttö ei tuota ongelmia suomalaislapsille. Preesensin yksikön 3. persoonan ja partitiivi kuuluvat suomen yleisimminkin käytettyihin taivutusmuotoihin (Karlsson 1983: 308–310), ja lapset omaksuvat ne heti kielenkehityksensä alkuvaiheessa (Toivainen 1980: 44, 124, 1990: 94). Horjuntaa voi esiintyä partitiivin suffiksivariantin valinnassa (ks. esim. Niemi ja Niemi 1985: 161, Laalo 1998a: 374–375), mutta vokaalinpidentymää lapset käyttävät jo varhain melko systemaattisena, joskin eriytymättömänä taivutuskeinona (Toivainen 1996: 49–50, 1999: 143, 144, 145, 150, Laalo 1997: 188–192, ks. myös Dasinger 1997: 27–28). 1. infinitiivi ilmaantuu lapsenkieleen jonkin verran myöhemmin, mutta äänteellisesti se rinnastuu varsinkin partitiiviin (Toivainen 1990: 105, 107) ja tuottaa kielenomaksumisessa ongelmia lähinnä muiden suffiksivarianttiensa kuin *A**:n vuoksi (ks. esim. Nesser 1981: 55, Niemi ja Niemi 1985: 163).

Myös Alinan puheeseen partitiivit ja yksikön 3. persoonan preesensmuodot tulivat varhain ja aikuiskielen mallin mukaan pitkävokaalisina, mutta kuten edellä todettiin, jälkitavujen pitkien vokaalien kesto vaihteli hänen puheessaan vielä *vA*-suffiksin syntyvaiheissa. Kun lapsella oletetaan olevan luontainen pyrkimys erottaa eri kieliopilliset muodot selvästi toisistaan ja välttää nollamorfeja (Slobin 1985: 1221–1222), on mahdollista, että Alina halusi erottaa taivutusmuodot perusmuodosta selkeämmin kuin mihin hän horjuvan vokaalinpidennyksen avulla pystyi⁸. Lapsilla saattaakin esiintyä eräs väliaikainen kielen tuottamisen strategia, jota Slobin (mts. 1202–1203) on nimittänyt maksimaalisen substanssin periaatteeksi: he merkitsevät jonkin muodon tai konstruktion ylieksplisiittisesti eli pyrkivät käyttämään mahdollisimman pitkää ja transparenttia allomorfia (transparensista ks. myös esim. Aksu-Koç 1997: 138, Zangl 1997: 17). *vA*-aines on aikuiskielen vokaalinpidentymää läpinäkyvämpi morfeemin- ja tavunrajan yhteenlankeamisen sekä konsonanttialkuisuutensa ansiosta (vrt. Dressler 1985: 225, 331), ja morfologis-semanttista läpinäkyvyyttä lisää se, että taivutusmuoto on kokonaisen tavun verran perusmuotoa pitempi (vrt. Niemi ja Niemi 1987: 70–71).

Oletusta *vA*-suffiksin liittymisestä nimenomaan aikuiskielessä pitkävokaalisiin taivutusmuotoihin tukevat ne muotoryhmät, joihin Alina satunnaisemmin yleisti suffiksiaan eli *eA*-nominin (11a), preesensin kieltomuodot (11b) ja preesensin yksikön 1. persoonan muodot (11c), joissa kaikissa voi aikuiskielessä esiintyä pitkä vokaali. *eA*-nominin ääntävät murteessa ja puhekielessä pitkävokaalisina (*korkee*, *ki(p)pee*), joskin Alina on kuullut

⁸ On kuitenkin huomattava, että suffiksin synnyn taustalla voivat osaksi olla myös fonologiset tekijät: Alina tavoitteli iässä 2;6 jonkin verran myös yleiskielen mukaisia vokaaliyhtymällisiä taivutusmuotoja (esim. *autoa*, *minua*, *tipua*; *kattoa*, *lukkea*, *leikkiä*), ja tavunrajalle sijoitettu *v* on helpottanut ääntämistä. *vA*-suffiksin kukoistuskauden jälkeenhän *v* säilyi nimenomaan pyöreän vokaalin ja *A*:n yhtymissä (ks. esimerkkejä 10a).

myös vokaaliyhtymällistä edustusta (*korkea, kipeä*). Preesenstaivutuksen *vA*-esimerkit ovat pääasiassa peräisin supistumaverbeistä (ks. taulukkoa 3), jotka ovat niin ikään pitkävokaalisia (*en halluu, ei haittaa; halluun, siivoon*)⁹. Pitkällä vokaalilla ei ole näissä tapauksissa kieliopillista funktiota, mutta omalta osaltaan ne viittaavat siihen, että juuri pitkä vokaali on ollut se väylä, jota pitkin *vA*-suffiksi on levinnyt.

- (11) a. 2;5 *korkeva* torni ei kaavukkaa 'korkea torni ei kaadukaan'
 2;5 *korkeva* torni
 2;7 ei ook *kippevä* 'ei ole kipeä'
- b. 2;5 ei ei Mati *konttava* 'ei konttaa'
 2;6 en *haluva* 'en halua'
 2;6 ei mittään *haittava* 'ei haittaa'
 2;6 en *hukkava* 'en hukkaa'
 2;6 ei *kelpava* 'ei kelpaa'
 2;6 ei iti *lepävä* 'ei isi lepää'
 2;6 ei iti *antava* 'ei isi anna'
 2;7 en *halluva* 'en halua'
- c. 2;6 *halluuvan* 'haluan'
 2;6 äiti minä *tikkavan* 'tiskaan'
 2;6 minä *valuvan* 'valun'
 2;7 *haluvani* 'haluan (+ omistusliite *ni*)'
 2;8 minä *hiivovan* äitin kantta 'siivoan'

	2;4	2;5	2;6	2;7	2;8	2;9	2;10	2;11	3;0	3;1	Yht.
Pr. kielt. – supistuma- verbit			16	1	1						18
– muut verbit		1	1	3							5
Pr. yks. 1. p – supistuma- verbit			2	1	1						4
– muut verbit			1								1
Yhteensä		1	20	5	2						28

Taulukko 3. Preesensmuotojen *vA(A)*-suffiksien verbityypeittaiset frekvenssit päiväkirja-aineistossa.

Alinan *vA*-suffiksin alkuperä ei ole yhtä helposti löydettävissä kuin syy suffiksin käyttämiseen. Kaikissa niissä muotoryhmissä, joissa Alina käytti suffiksiaan, oli hänen kuulemissaan aikuiskielen puhutuissa muodoissa useimmiten käytössä pitkä vokaali: preesensin yksikön 3. persoonan muodot ovat pitkävokaalisia sekä yleiskielessä että puhekielessä, ja Pohjois-Karjalan murteessa partitiivi ja 1. infinitiivi ovat monilla vartalotyypeillä järjestään pitkävokaalisia (ks. esim. Kettunen 1940a: 192, 194, 197, Turunen 1959: 80, 273, 275, 278). Yleiskielessä partitiivin ja infinitiivin vokaalinpidennystä vastaa suffiksi *A*, ja niin yleiskielessä kuin murteessakin eräissä vartalotyypeissä (muun muassa yksi-

⁹ Myös supistumaverbien imperatiivi (*hyppää!*, *siivoo!*) olisi potentiaalinen ryhmä *vA*-suffiksin leviämislle, mutta aineistossa ei ole yhtään esimerkkiä *vA*-imperatiiveista.

tavuisissa ja kaksivartaloisissa) käytetään muita suffiksivariantteja. Missään Alinan ulottuvilla olleessa kielimuodossa ei kuitenkaan ole näissä taivutusmuodoissa käytössä vA-asuista suffiksia¹⁰. Verbien aktiivin ja passiivin partisiipeissa vA-suffiksia käytetään aikuiskielessä, mutta näiden muotojen frekvenssi on pieni varsinkin lapsen itsensä puheessa (esim. Toivaisen [1993: 295, 297] aineistossa oli yksi passiivin partisiippi yhdellä lapsella iässä 2;7), eikä Alinalta kootussa aineistossa ole yhtään partisiippiesimerkkiä vA-suffiksin esiintymisaikana (lukuun ottamatta leksikaalistunutta sanaa *purtava* 'ruoka': esim. 2;6 *purtavaa itelleen hummiinta* 'purtavaa itselleen suuhunsa').

vA-ainekselle voidaan kuitenkin löytää lähtökohta savolaismurteille ominaisesta supistumaverbien preesenstaivutuksesta: yksikön 1. ja 2. persoonassa vokaaliyhtymät ovat assimiloituneet pitkiksi vokaaleiksi (esim. *puttoon* : *puttoot*, *makkoon* : *makkoot*, *ruppeen* : *ruppeet*, *hypeen* : *hypeet*), mutta 3. persoonassa vokaaliyhtymä on säilynyt ja tavunrajalle on muodostunut siirtymä-äänteeksi pyöreän vokaalin jäljessä v ja lavean vokaalin jäljessä j: *putovvaa*, *makovvaa*, *rupejjaa*, *hypejjää* (ks. esim. Kettunen 1940a: 180, 193, 196). Pohjois-Karjalassa on tavallista, että siirtymä-ääne v on levinnyt analogisesti myös lavean vokaalin jälkeiseen asemaan (Kettunen 1940b: 315, 341, Turunen 1959: 86, ks. myös Palander 1987: 151, 153–154, 1996: 114, 118), niin että käytetään muotoja *rupev-vaa* ja *hypevvää*. On mahdollista, että Alina on analysoinut supistumaverbien taivutuksen aikuiskielestä poikkeavasti ja tulkinnut siirtymä-äänteen ja sitä seuraavan vokaalaineksen suffiksiksi vAA¹¹, vaikka diakronisesti preesensia edustaa vain vokaalinpidentyminen.

Tällainen uudelleentulkinta on lapsen kannalta käytännöllistä, sillä silloin taivutusmuoto on morfotaktisesti transparentti tavunrajan ja morfinrajan langetessa yhteen, ja tavunrajoja noudattavasta mutta morfeeminrajoja rikkovasta segmentoinnista onkin havaintoja lapsenkielessä (ks. esim. Peters 1985: 1042). Lisäksi segmentointi on laadullisesti luontevaa: supistumaverbeissä siirtymä-ääne ja sen jälkeinen pitkä A-vokaali ovat se aines, joka erottaa 3. persoonan 1. ja 2. persoonasta (vrt. *puttoo-n* : *puttoo-t* : *puto-vvaa*). Uudelleentulkinta olisi myös samansuuntainen kuin lapsen kielen kehityksestä tehdyt uni-versaalit hypoteesit, joiden mukaan lapsi varhaisessa vaiheessa segmentoi kuulemiaan muotoja tavujen kokoisiksi osiksi ja noudattaa muun muassa periaatetta erottaa viimeinen tavu muusta sanasta (Peters 1983: 36–37, 1985: 1037–1038, ks. myös MacWhinney 1985: 112–113, Slobin 1985: 1166).

Supistumaverbit puolestaan olisivat luonnollinen lähtökohta uudennoksille, sillä ne ovat suuri taivutustyyppi, jonka yksittäisten verbien esiintymäfrekvenssi ei ole kovin korkea, ja näiden ominaisuuksien on arveltu olevan yksi produktiivisuuden taustatekijä lapsenkielessä (MacWhinney 1978: 13, 1985: 1106; ominaisuuksien liittymisestä produktiivisuuteen aikuiskielessä ks. Bybee 1985: 133, 1988: 138)¹². Supistumaverbien mallin

¹⁰ Olisi helpointa tulkita vA-suffiksin malliksi *maitova*-tyyppiset partitiivit, joissa vokaaliyhtymän välissä ääntyy pyöreän vokaalin jäljessä siirtymä-ääne v, mutta näiden muotojen levikki rajoittuu eteläsavolaisiin murteisiin ja niiden liepeille (Kettunen 1940a: 194, 195, Mielikäinen 1994: 110, Palander 1996: 44, 106), eikä niitä ole lainkaan käytetty Alinan ympäristössä.

¹¹ Yksinäis-v:n käyttö suffiksissa murteessa tavallisen geminaatan sijasta voi liittyä siihen, että itämurteiden erikoisgeminaatio oli Alinan puheessa hyvin harvinaista.

¹² Suomen kielessä AA-loppuiset supistumaverbit ovatkin myös aikuiskielessä erittäin produktiivinen johdos-tyyppi (ks. esim. Räsänen 1987).

mukaisista analogisista yleistyksistä onkin mainintoja suomalaislasten kielenomaksumista koskevassa kirjallisuudessa, mutta yleensä yleistettävänä on ollut infinitiivin suffiksi *ta* (ks. esim. Nesser 1981: 55, Niemi ja Niemi 1985: 163, Laalo 1998a: 371) tai imperfektin suffiksi *si* (ks. esim. Räisänen 1975: 259, Niemi ja Niemi mts. 165–166), joskus tosin myös supistumaverbien vartalo (*kutoaa* pro *kutoo*, *hieloan* pro *hieron*, Laalo 1998a mp.)¹³. Alinalla itsellään supistumaverbit olivat hieman myöhemmin mallina myös *ootatkaa*-tyyppisissä imperatiiveissa (vrt. s. 60).

Alinan puheesta kokoamani aineisto ei ole riittävän laaja vahvistaakseen edellä kuvattua oletusta supistumaverbien taivutuksen restrukturoitumisesta. Koska *vA*-suffiksin syntyvaiheesta eli iästä 2;4 ja 2;5 on ylipäätään vain vähän kirjattuja esimerkkejä, ei ole mahdollista todentaa, mihin kontekstiin suffiksi ensimmäiseksi ilmaantui. Suffiksivarianttien analyysi sen sijaan viittaa vahvasti supistumaverbien malliin, sillä pitkävokaalisen *vAA*-variantin käyttö rajoittui Alinalla miltei pelkästään verbien preesensmuotoihin (ks. taulukkoa 4): sitä esiintyi jonkin verran supistumaverbeissä (12a) ja myös muissa verbeissä (12b) mutta vain pari kertaa partitiivimuodoissa (12c).

- (12) a. 2;4 *liimavaa* 'liimaa'
 2;4 *teippavaa* 'teippaa'
 2;6 Lilli *herävää* 'herää'
 2;6 Allu *kuvavaa* tipuva 'kuvaa'
 2;6 Puppe hiinä *maalavaa* 'siinä maalaa'
 2;7 minnel Lilli *hävivää* 'häviää'
- b. 2;6 Lilli *kakkivaa* 'kakkii'
 2;6 Ilona *laittavaa* 'laittaa'
 2;6 nyt äiti *lukkevaa* 'lukee'
 2;6 Allullet tää *mattuvaa* 'mahtuu'
 2;6 Lilli kattoo kun äiti *neulovaa* 'neuloo'
 2;6 Lilli *puhaltavaa* 'puhaltaa'
- c. 2;6 *kalavaa* 'kalaa'
 2;8 minä haluan *ruokavaa* 'ruokaa'

	2;4	2;5	2;6	2;7	2;8	2;9	2;10	2;11	3;0	3;1	Yht.
Pr. yks. 3. p – supistuma- verbit	2		3	2							7
– muut verbit			20	1	1						22
Partitiivi		1			1						2
Yhteensä	2	1	23	3	2						31

Taulukko 4. *vAA*-varianttien muotoryhmittäiset frekvenssit päiväkirja-aineistossa.

¹³ Toisaalta kaikissa lähteissä mainitaan, että samat lapset taivuttavat joskus myös supistumaverbejä muiden verbien mallin mukaan.

SUFFIKSIN DISTRIBUTIO PARTITIIVISSA:
TUKEA PITKÄVOKAALISUUSHYPOTEESILLE

Oletusta Alinan *vA*-suffiksin ja aikuiskielen pitkävokaalisten muotojen yhteydestä voidaan tarkastella yksityiskohtaisemmin partitiivimuotojen valossa. Jo aineistoa kootessani kiinnitin huomiota siihen, että suffiksia ei esiintynyt tasaisesti eri vartaloityypeissä, vaan *A*-vartaloilla *vA*-muodot tuntuivat yleisiltä, *i*-vartaloilla taas harvinaisilta (vrt. taulukkoon 5)¹⁴. Erityisen vähän *vA*-muotoja esiintyi konsonanttivartaloilla ja yksitavuisilla sekä monikon partitiivissa (ainoat esimerkit aineistossa ovat 2;7 *luntava* 'lunta', 2;4 *tätävä* 'tätä' [kaksi esiintymää], 2;6 *ruokiva* 'ruokia' ja 2;8 *leipivä* 'leipiä'). Tämä distributio vaikuttaa hiukan oudolta, mutta aikuiskielen systeemiin verrattuna Alinan jakauma osoittautuu täysin loogiseksi: suffiksin yleisyys näyttää korreloivan sen kanssa, missä vartaloityypissä käytetään aikuiskielessä pitkävokaalisia partitiiveja.

	2;4	2;5	2;6	2;7	2;8	2;9	2;10	2;11	3;0	3;1	Yht.
<i>A</i> -vartaloiset	6	4	96	4	12		3	3	3	10	141
<i>e/o/u</i> -vartaloiset	2	6	28	4	6						46
<i>i</i> -vartaloiset		1	11		9			1			22
Kaksi-vartaloiset				1							1
Yksitavuiset	2										2
Muut			1					1			2
Monikko			1		1						2
Yhteensä	10	11	137	9	28		3	5	3	10	216

Taulukko 5. *vA*-muotojen frekvenssit päiväkirja-aineiston partitiivimuodoissa.

Suomen kielen variaation tutkimuksessa on useissa yhteyksissä havaittu, että *A*-loppuisilla vokaaliyhtymillä on ollut erilainen taipumus assimiloitua pitkiksi vokaaleiksi. Alueellisesti erot näkyvät siten, että *eA*- ja *OA*-yhtymissä assimiloitumista esiintyy suomen murteissa paljon laajemmalla alueella kuin *iA*- ja *UA*-yhtymissä (ks. esim. Kettunen 1940a: 191–197), mutta yhtymät poikkeavat toisistaan saman puheyhteisönkin kielessä. Esimerkiksi Helsingin puhekielessä on havaittu selvä ja eri muotoryhmissä toistuva assimiloitumishierarkia *ee* > *oo* > *uu* > *ii*, eli pitkä vokaali on yleisin *eA*-yhtymissä ja harvinaisin *iA*-yhtymissä (Paunonen 1995 [1982]: 111). Partitiivissa hierarkia täsmentyy muotoon *ee/oo* > *uul/ii*_{yks} > *ii*_{mon} (mts. 117): pitkävokaaliset muodot ovat monikon partitiivissa selvästi harvinaisempia kuin *i*-vartaloisten nominien yksikön partitiiveissa (mts. 120).

Samansuuntaisia hierarkioita esiintyy myös aluemurteissa. Esimerkiksi Savonlinnan

¹⁴ On huomattava, että aineisto ei voi yksiselitteisesti vahvistaa näitä mielikuvia, sillä siihen on koottu pääasiassa vain *vA*-muotoja, ei Alinan käyttämiä aikuiskielen mukaisia muotoja. Suffiksin harvinaisuus *i*-vartaloisissa nomineissa ilmenee kuitenkin muistiinpanojen toistuvissa huomautuksissa, vaikkei minulla vielä keruuvaiheessa ollut käsitystä harvinaisuuden syistä. Käytettävissä olevista nauhoitteista olen pystynyt huonolaatuisuuden vuoksi litteroimaan vain pieniä katkelmia, jotka eivät riitä todentamaan *vA*-suffiksin frekvenssiä eri vartaloityypeissä.

seudun välimurteissa *iA*-yhtymän säilyminen on monikon partitiivissa huomattavasti tavallisempaa kuin *i*-vartaloiden yksikön partitiivissa (81 % vs. 23 %, ks. Palander 1996: 93), ja tämän eron avulla pyritään todennäköisesti välttämään yksikön ja monikon partitiivin homonymiaa. Itämurteissahan *i*-vartaloisten nominien vartalovokaali säilyy myös monikossa (Kettunen 1940a: 209, Mielikäinen 1991: 34–35), joten monikon partitiivi (esim. *mökkiä*) on samanasuinen kuin yksikön partitiivi. Käytännössä nämä taivutusmuodot kuitenkin pysyvät pitkälti erillään *iA*-yhtymän äänteellisen edustuksen ansiosta: yksikön partitiivissa käytetään pitkää vokaalia (*mökkii*) mutta monikon partitiivissa vokaaliyhtymää (*mökki(jä)*) (Palander mts. 97). Sama yksikön ja monikon partitiivin ero vallitsee myös Pohjois-Karjalan murteiden puolella (Lehtimäki 1995: 150, 151, Palander 1996: 94, 2001: 26; ks. myös MA Juuka Kesälahti, Kontiolahti, Nurmes, Polvijärvi¹⁵) ja on siten ollut osa Alinan kuulemaa aikuiskieltä.

Alinan *vA*-suffiksin jakauma näyttää heijastelevan näitä aikuiskielen hierarkioita. *A*-vartaloisten nominien partitiiveissa on aikuiskielessä luonnollisesti aina pitkä vokaali kielimuodosta riippumatta, ja tästä muotoryhmästä on Alinan aineistossa eniten *vA*-esimerkkejä (ks. taulukkoa 5 s. 71). Mielenkiintoista on myös se, että kun *vA*-muotoja tuli hetkellinen ryöpsähdys iässä 3;1, kaikki esimerkit on kirjattu *A*-vartaloista. *e*-, *O*- ja *U*-vartaloissa nomineissa puolestaan pitkävokaalinen edustus on vallalla Pohjois-Karjalan murteessa (Turunen 1959: 273, 275, 278, Forsberg 1988: 17, 18) ja myös yleisemmin puhekielessä (ks. esim. Mielikäinen 1991: 36), mutta Alina on kuullut myös yleiskielelle ominaisia vokaaliyhtymän säilyttäneitä muotoja. Olen poiminut päiväkirja- ja nauhoiteaineistosta aikuiskielen mukaiset partitiivit (taulukot 6a ja 6b), ja niiden vertailu osoittaa vokaaliyhtymällisen ääntämyksen olleen ominaista Alinalle pitkän vokaalin rinnalla. *vA*-suffiksin käyttö olisi siis näissä vartaloissa odotuksenmukaista, jos suffiksi olisi syntynyt vokaaliyhtymiin tavunrajan ääntämisistä helpottamaan, mutta muistiinpanoissa on kuitenkin esimerkkejä huomattavasti vähemmän kuin *A*-vartaloisista (vrt. taulukkoon 5 s. 71).

Mielenkiintoisin hierarkia Alinan partitiiveissa on *vA*-suffiksin vähäisyys *i*-vartaloisten nominien yksikön partitiivissa ja varsinkin monikon partitiivissa (vrt. taulukkoon 5 s. 71). Kuten edellä on käynyt ilmi, Pohjois-Karjalan murteessa vokaaliyhtymäedustus on hyvin tavallinen monikon partitiivissa, ja murretaustaisen lapsen kielessä tämä saattaa heijastua niin, että vaikka pitkävokaaliset partitiivit muuten hallitsevat, monikon partitiivissa vokaaliyhtymä on yleinen (Oinonen 2001: 64). Myös Alinalla pitkä vokaali oli *vA*-suffiksin kukoistuskaudella harvinainen monikon partitiivissa (ainoa kirjattu esimerkki on *lehmii* 'lehmii' iästä 2;7), mutta vokaaliyhtymää esiintyi yleisesti (2;6 *ruokia*, *kintiä* 'kynsiä', *uutitia* 'uutisia', *telviiniä* 'delfiinejä', 2;7 *lajapaketia* 'lahjapaketteja'). Toisaalta *A*-suffiksin ja pitkän vokaalin esiintymistä vähensivät sellaiset lapsenkielelle tavalliset suffiksiallomorfien sekaannukset kuin 2;6 *heinäjä* 'heiniä', *karvakätejä* 'karvakäsiä', 2;7 *kuumaja* 'kuumia', 2;8 *ruokoja* 'ruokia', 2;7 *hiemeneitä* 'siemeniä', 2;8 *kirjavaita* 'kirjavia' (vrt. esim. Räisänen 1975: 257–258, Niemi ja Niemi 1985: 162, Toivainen 1997: 132–133). Kaikkiaan monikon partitiivi on siis muotoryhmä, jossa Alina on kuullut varsin

¹⁵Muoto-opin arkiston Pohjois-Karjalan pitäjien kokoelmissa on tavallisesti yksikön partitiivi raportoitu melkein järjestään pitkävokaaliseksi, mutta monikon partitiivien havainnoissa on kirjavuutta: joissain kokoelmissa vokaaliyhtymästä on esimerkkejä vain *i*-vartaloisissa nomineissa (MA Kontiolahti), joissain kaikissa nominivartaloissa (MA Juuka, Kesälahti, Nurmes, Polvijärvi), joko yksinomaisten tai *i:n* rinnalla.

harvoin pitkää vokaalia, ja juuri siinä hän itse käytti hyvin vähän *vA*-suffiksia.

Monikoiden edustus on luultavasti ollut vaikuttamassa myös *i*-vartaloisten nominien yksikön partitiiveihin, sillä niissäkin assimiloituminen vaikuttaa olevan murteessa harvinaisempaa kuin muissa *A*-loppuisissa vokaaliyhtymissä. Muoto-opin arkiston eräiden tietojen perusteella *iA*-yhtymä on ollut mahdollinen (joskin selvästi monikkoa harvinaisempi) myös yksikön partitiiveissa (MA Nurmes), ja samaa osoittavat Palanderin (1996: 93) laskelmat Savonlinnan seudun murteista sekä niihin rajautuvista Pohjois-Karjalan murteista. Alinan aineisto tuntuu heijastavan myös tätä vaihtelua, sillä hänellä *vA*-suffiksi on *i*-vartaloisten sanojen yksikön partitiivissa yleisempi kuin monikon partitiivissa (22 vs. 2 esiintymää), mutta harvinaisempi kuin muissa vartalotyypeissä (vrt. taulukkoon 5 s. 71). Myös aikuiskielen mukaisten muotojen vertailu (taulukot 6a ja 6b) osoittaa, että *i*-vartaloissa vokaaliyhtymä on ollut Alinalla itselläänkin tavallisempi kuin pitkä vokaali. Kiinnostavan paralleelin tarjoaa Oinosen (2001: 64) tutkimus, jossa vahvasti murteellisella lieksalaislapsella partitiivi edustuu yksikössä lähes yksinomaan pitkävokaalisena, ja ainoat tekijän mainitsemat poikkeukset eli vokaaliyhtymän sisältävät muodot ovat *i*-vartaloisia.

	Vokaalinpidennys	<i>A</i> -suffiksi	<i>vA</i> -suffiksi
<i>A</i> -vartaloiset	13	–	96
<i>e</i> -, <i>O</i> -, <i>U</i> -vartaloiset	3	6	28
<i>i</i> -vartaloiset	2	10	11
Yhteensä	18	16	135

Taulukko 6a. Yksivartaloisten nominien yksikön partitiivi iässä 2;6: vokaalinpidennyksen, *A*-suffiksin ja *vA*-suffiksin frekvenssit päiväkirja-aineistossa¹⁶.

	Vokaalinpidennys	<i>A</i> -suffiksi	<i>vA</i> -suffiksi
<i>A</i> -vartaloiset	2	–	3
<i>e</i> -, <i>O</i> -, <i>U</i> -vartaloiset	4	9	16
<i>i</i> -vartaloiset	7	13	4
Yhteensä	13	22	23

Taulukko 6b. Yksivartaloisten nominien yksikön partitiivi iässä 2;6: vokaalinpidennyksen, *A*-suffiksin ja *vA*-suffiksin frekvenssit nauhoiteaineistossa¹⁷.

¹⁶ Tämän taulukon yhteydessä on erityisesti huomattava, että koska aineiston keruu painottui aikuiskielestä poikkeaviin muotoihin, ei taulukko anna oikeaa kuvaa *vA*-suffiksin ja aikuiskielen mukaisten muotojen frekvenssisuhteista.

¹⁷ Nauhoitteista vain pieni osa oli litterointikelpoisia, joten frekvenssit jäävät melko pieniksi, ja puheen tematiikka vaikuttaa eri varianttien esiintymiseen. Esimerkiksi *A*-vartaloisia sanoja litteroiduissa katkelmissa esiintyi vain muutamia, kun taas eräät *o*- ja *i*-vartaloiset (*puuro*, *pinaatti*) toistuivat hyvin usein. *i*-vartaloisista sanoista nauhalla toistuu usein nimi *Lilli*, jonka partitiivissa *vA*-suffiksia esiintyi Alinalla yleensäkin huomattavasti enemmän kuin muissa *i*-vartaloissa. Lisäksi nauhoitteessa frekvensseihin vaikuttaa lapsenkielelle tyypillinen samojen sanojen tai lauseiden toistaminen, joka saattaa nopeasti tuottaa useita perättäisiä esiintymiä tietystä variantista (esim. lause *mikä on pinattii* toistuu nauhalla neljä kertaa, ja partitiivi *pinattii* kertautuu myös parissa seuraavassa lauseessa).

Kaikkiaan aikuiskielen partitiivien pitkävokaalisuushierarkia näyttää siis heijastuvan Alinan *vA*-suffiksin distribuutiossa yllättävänkin hienojakoisesti, niin että suffiksi on yleinen sellaisissa vartaloissa, jotka ovat aikuiskielessä enimmäkseen pitkävokaalisia (*A*-vartaloiset sekä *e*-, *O*- ja *U*-vartaloiset) mutta harvinainen niissä vartaloissa, joissa aikuiskielessä on tavallisesti vokaaliyhtymä (*i*-vartaloisten yksikön partitiivi ja monikon partitiivi). Jakaumaa vahvistaa vielä suffiksin harvinaisuus kaksivartaloisten ja yksitavuisten nominien yksikön partitiivimuodoissa, joissa ei aikuiskielessä koskaan ole pitkää vokaalia. — On kuitenkin huomattava, että infinitiivissä *vA*-suffiksin käyttö on eriluonteista eikä rajoitu pitkävokaalisiin taivutustyyppihin; mahdollisesti eron syynä on infinitiivin nuoruus taivutusmuotona lapsenkielessä verrattuna varhain omaksuttuun partitiiviin.

SUFFIKSOINTIA YLI SANALUOKKARAJOJEN

vA-suffiksissa on mielenkiintoista myös sen leviäminen yli sanaluokkarajojen sekä verbien ja nominintaivutukseen. Yhdistävänä tekijänä on selvästikin ollut pitkän vokaalin korvaaminen, sillä eräitä infinitiivin vartalotyyppejä lukuun ottamatta suffiksia esiintyi vain sellaisissa taivutusmuodoissa, joissa on aikuiskielessä (ainakin murteessa tai puhekielessä) pitkä vokaali. Suomalaislapset omaksuvat pitkän ja lyhyen vokaalin opposition hyvin varhain, jo ennen kuin heillä on edellytyksiä erottaa toisistaan kaikkia kategorioita, joita pitkä vokaali ilmaisee (Toivainen 1996: 50), ja vokaalinpidennystä onkin pidetty esimorfologian aikaisena »esisuffiksina», joka myöhemmin jäsentyy useiksi nomini- ja verbisuffiksiksi (Laalo 1997: 191). Tämän esisuffiksin semanttisena perustana on nähty sen ikonisuus: pitkään vokaaliin liittyy »jatkuvuuden, keskeneräisyyden, osittaisuuden, vajauden käsite» (Toivainen 1986: 458, 1996: 50) eli rajan puuttuminen, kun taas lyhyt vokaali ilmaisee ikonisesti rajan olemassaoloa (Laalo mts. 188–192). Samalla on arveltu, että pitkiä painottomia vokaaleja sisältävät sanat assosioituvat lapsenkielessä jollain tavoin toisiinsa sanaluokkarajoista riippumatta (Toivainen 1994b: 77).

Verbintaivutuksessa indikatiivin preesensin yksikön 3. persoonan ja 1. infinitiivin välillä vallitsee huomattava samankaltaisuus, sillä 2- ja 3-tavuisilla yksivartaloisilla *A*-loppuisilla verbeillä nämä muodot ovat loppukahdennusta lukuun ottamatta samanlaiset (esim. *antaa* : *antaa^x*, *lopettaa* : *lopettaa^x*). Puhutussa kielessä yhtäläisyys ulottuu vokaaliyhtymien assimiloitumisen vuoksi muihinkin yksivartaloisiin verbeihin (esim. *lu(k)kee* : *lu(k)kee^x*, *nukkuu* : *nukkuu^x*, *onkii* : *onkii^x*). Tähän preesens- ja infinitiiviparien keskinäiseen samankaltaisuuteen perustuneekin lapsenkielessä usein havaittu *AA*-vartaloisten supistumaverbien infinitiivityyppi *pelaa*, *leikkaa*¹⁸ (ks. esim. Niemi ja Niemi 1985: 163–164), jossa mallina ovat yksikön 3. persoonan muodot (infinitiiveille ominainen loppukahdennus voi kuitenkin säilyä, kuten Räisänen [1975: 259] esimerkeissä). Muilla supistumaverbeillä tämä poikkeamatyyppi näyttää harvinaisemmalta, mutta on raportoitu sellaisia esimerkkejä kuin *kiipee* 'kiivetä' (Niemi ja Niemi mp.) ja *puttoo* 'pudota' (Kauppinen 1977: 161), ja Alinalta olen niin ikään kirjannut muodot 2;7 *kiipee* 'kiivetä' ja 3;7 *putoo* 'pudota' (vrt. myös vokaaliyhtymällisiin tapauksiin 2;11 *putoa* 'pudota', 4;4 *häviä*

¹⁸ Infinitiivityyppi on aikuiskielessä ominainen Uudenmaan murteille (ks. esim. Itkonen 1989: 364, 365, Lehtimäki 1997: 405–406) ja myös Helsingin slangille (Paunonen 2000: 22–23).

'hävitä', 4;5 *katoa* 'kadota').

Huomiota on kiinnitetty myös nominien partitiivin ja verbien 1. infinitiivin rakenteelliseen samankaltaisuuteen (ks. Toivainen 1990: 107, 1997: 167): infinitiivin loppukahdennesta lukuun ottamatta niissä käytetään tavallisimmin samanlaista suffiksia eli *A*-ainesta (ja tietyissä vartalotyypeissä kuten yksitavuisissa ja kaksivartalosisissa sanoissa käytetään sekä partitiivissa että infinitiivissä muita suffiksiallomorfeja¹⁹). Partitiiveilla ja infinitiiveillä on myös syntaktisia yhtäläisyyksiä, sillä molemmat voivat toimia pääverbin objektina (vrt. esim. *ei saa ottaa*, *ei saa leipää*) (ks. Toivainen mp., vrt. Häkkinen 1985: 124). Silloin kun lapsi käyttää aikuiskielen mukaisia muotoja, näiden muotoryhmien välinen yhteys voi näkyä siten, että *A*-suffiksi ilmaantuu yhtä aikaa molempiin muotoihin (Laalo 1994: 440, [tulossa]). Lapsen morfologiset poikkeamat puolestaan voivat olla samansuuntaisia sekä partitiivissa että infinitiivissä, kuten Alinalla tässä artikkelissa esitetty *vA*-suffiksi tai Niemien (1985: 161, 164, 1987: 73) pojan (*t*)*tA*-suffiksi (esim. 1;8 *tikkata* 'tikkaa', 1;9 *säkseta* 'saksea/saksia', *tunnelitta* 'tunnelia', *autotta* 'autoa', *poikatta* 'poikaa'; 1;9 *puketa* 'pukea', 1;10 *tuleta* 'tulla', 1;11 *lujeta* 'lukea', *oteta* 'ottaa').

Alinan *vA*-suffiksin levittäytyminen pitkää vokaalia käyttäviin taivutusmuotoihin näyttää tukevan oletusta pitkävokaalisten muotojen keskinäisestä assosioinnista. Varhaismorfologian teoria olettaa, että kun morfologinen systeemi alkaa erkaantua leksikosta, eivät morfologian komponentit ole vielä eriytyneet: varsinkaan varhaismorfologian alkuvaiheessa ei ole eroa esimerkiksi taivutus- ja johtomorfologian välillä (Dressler ja Karpf 1995: 100, 104), ja eriytymättömyys saattaa koskea myös nominin- ja verbintaivutusta (vrt. Laalo 1997: 187). Slobinin (1985) postuloimat yleiset kielenomaksumisen periaatteet ovat yhteensopivia tämän teorian kanssa ja saattavat selittää taivutusmuotojen assosiativisen verkoston syntyä. Slobin (mts. 1191) olettaa, että lapsi varastoi yhdeksi joukoksi kaikki sellaiset sanat, joihin liittyy tietty kieliopillinen merkitys. Tämän periaatteen avulla lapsi pystyy myötäsytisesti luokittelemaan sanoja sanaluokiksi, mutta on mahdollista, että kun eri sanaluokan sanat käyttävät samaa kieliopillista suffiksia (suomen kielessä esimerkiksi sanan vartalovokaalin pidennystä), lapsen varhainen suffiksinmukainen luokittelu ei noudata aikuiskielen sanaluokajakoa. Jos lapsi noudattaa myös periaatetta soveltaa yhdessä asiassa onnistuneeksi osoittautunutta ratkaisua muihin samanlaisiin ongelmiin (Slobin mts. 1193), näyttää *vA*-suffiksin leviäminen kaikkiin pitkää vokaalia käyttäviin taivutusmuotoihin luonnolliselta: kesto-opposition tuottama selvyysongelma on ratkaistu kaikissa muotoryhmissä samalla tavalla. Tällä tavoin *vA*-suffiksi näyttää osoittavan, että ainakin tietyssä iässä pitkään vokaaliin päättyvät taivutusmuodot liittyivät Alinan kieliopissa jollain tavoin toisiinsa.

Alinalta kootusta aineistosta voidaan löytää myös pari myöhempää ja suppea-alaisempaa tapausta, joissa jokin suffiksi on levinnyt useampaan pitkävokaaliseen taivutusmuotoon. Nämä tapaukset viittaavat siihen, että jonkinlainen yhteys pitkävokaalisten muotoryhmien välillä säilyi myös jäsentyneen morfologian aikana eli morfologisten alasysteemien eriytymisen jälkeenkin. Sen jälkeen kun *vA*-suffiksin katoamisen jälkeen pitkävokaalisuus oli jälleen päässyt valta-asemaan, Alina alkoi yleistää preesensin yksikön 3.

¹⁹ Samankaltaisuudet palautuvat partitiivin päätteen ja infinitiivin tunnuksen kielihistorialliseen yhtäläisyyteen (**tA* vs. **tAk*); eri vartalotyypeissä suffiksit ovat muokkautuneet erilaisiksi nykyallomorfeiksi astevaihtelun ja assimilaatioiden vuoksi (Häkkinen 1985: 81, 125) mutta säilyttäneet osan samankaltaisuudestaan. ▷

persoonan *pi*-päätettä murteenmukaisista yksitavuisista vartaloista (vrt. 2;7 *voipi*, *haapi* 'saapi', 2;8 *hyöpi* 'syöpi') myös muihin verbityyppeihin (13a). Samaan aikaan hän käytti *pi*-suffiksia melko runsaasti myös partitiivimuodoissa (13b), mikä voi olla osoitus siitä, että partitiivit edelleen assosioituivat preesensmuotojen kanssa²⁰.

- (13) a. 3;1 nyt ukki *tuleepi*
 3;1 kakka *tuleepi*
 3;1 ito Lilli *otaapi* 'iso Lilli osaa'
 3;1 minua *kakattaapi*
- b. 3;1 minä tahdol *lihaapi*
 3;1 tämä on *hyvääpi*
 3;1 Lilli lykkää *kakkaapi*
 3;1 minä luen Lillille *kirjaapi*
 3;1 helän *takaapi* 'selän takaa'

Toinen yleistystapaus, *tA*-suffiksi, ilmeni melko myöhään eli viidennen ikävuoden loppupuolella (esimerkkejä on kirjattu iästä 4;6–4;11), ja sen taustalla oli Alinan hoitopaikkaan tullut samanikäinen poika, joka käytti runsaasti pleonastisia *minnuuta*-tyyppiä partitiiveja (tällaiset partitiivit ovat yleensä ominaisia huomattavasti nuoremmille lapsille [vrt. esim. Karjalainen 1991: 83, Laalo 1997: 201, 1998a: 375], ja ne liittyvät pojalla todettuun viivästyneeseen kielenkehitykseen)²¹. Alina omaksui muiden partitiivien rinnalle tämän partitiivityypin (vaikkei ollut käyttänyt sitä oman varhaismorfologiansa aikana juuri lainkaan, ainoa kirjattu esimerkki on 2;6 *ääntää* 'ääntä') ja käytti sitä useiden kuukausien aikana melko produktiivisesti (ks. taulukkoa 7 viereisellä sivulla). Alinalla pleonastista partitiivia esiintyi eri vartalotyypeissä (14a), mutta hän alkoi käyttää samanlaista morfologista rakennetta (pitkää vokaalia + *tA*-suffiksia) myös 1. infinitiivin muodoissa (14b), mahdollisesti saman pojan mallin mukaan (pojan puheesta ei kuitenkaan ole tarkkoja havaintoja eikä muistiinpanoja). Erikoista oli se, että Alinalla esiintyi *tA*-suffiksia myös lyhyen vokaalin jäljessä sekä partitiivissa (14c) että infinitiivissä (14d). Infinitiiveissä lienee osaksi kyse supistumaverbien mallista (vrt. Alinan varhaisempiin analogioihin kuten 2;6 *leikkittä* 'leikkiä', *neulota* 'neuloa', 3;2 *vetätä* 'vetää', 3;3 *painata* 'painaa'), ja saman rakenteen käyttäminen partitiiveissa tuntuu osoittavan, että jokin yhteys on yhä vallinnut näiden kahden muotoryhmän välillä. Suffiksin liittymistä pitkävokaalisten taivutusmuotojen verkostoon osoittaa myös esimerkki 14e, jossa *tA*-suffiksia on käytetty preesensin kieltomuodossa (vrt. esimerkkeihin 5a, 11b).

- (14) a. 4;6 pitelet tätä mun *ankkaatani* 'ankkaani'
 4;6 mulla on jo kolme tälläistä *kynää* 'kynää'
 4;6 mä em pystyn nukkumaan ilman *iltasatuuta* 'iltasatua'
 4;6 minulla ei oo 'yhtään *leikkikaveriita* 'leikkikaveria'
 4;6 minä autan *sinuuta* 'sinua'
 4;6 isi multa tuli suusta *vertaata* 'verta' (← partitiivi *vertaa* 'verta')

²⁰ Toisaalta voi olla kyse pelkästään uuden suffiksin yliproduktiivisuudesta, sillä *pi*-suffiksia esiintyi muutama kerran myös sellaisissa taivutusmuodoissa, joissa se ei liittynyt pitkään vokaaliin: 3;1 *lumilinkopi* 'lumilinko (nom.)', minä *haapin* 'saan', te *toipi* 'se toi', *haipi* 'sai', lehmät *hyöpivät* 'syövät'.

²¹ Samanaikaisesti Alinan puheeseen ilmaantui (luultavasti saman pojan mallin mukaan) myös monikon partitiivin analogiatyyppi, joissa aikuiskielen *ja*-tunnus oli korvattu *ita*-aineksella (monikon tunnus + partitiivin päätte): 4;6 *hanskoita* 'hanskoja', *hassuita temppuita* 'hassuja temppuja', *lasipurkkeita* 'lasipurkkeja' (ks. Riionheimo 2002).

- 4;6 täällä ei ole' 'etes kylpyammeeta 'kylpyammetta'
4;7 miks täällä ei oo' 'elukkaatakaan?' 'elukkaa'
- b. 4;6 kenenkään ei tarvitse' 'autossa nukkuuta 'nukkuu'
4;6 sun täytyy pyörittää' 'pyörittää'
4;6 saanko valvoota?' 'valvoa'
4;9 tässä on se reuna mitä minä aloitan leikkaata 'leikata'
- c. 4;6 minä tahoj juustota 'juustoa'
4;6 mulla ei ool lasita 'lasia'
4;6 hirmuinen kakkihätä tuli kun söin popkornita 'popcornia'
4;6 tässä ov vahtota 'vaahtoa'
4;7 mulle mehua ja juustota 'juustoa'
4;7 mut ei kypärämyssytä 'kypärämyssyä'
- d. 4;6 tämä päällä om mukava istuta 'istua'
4;6 saam mie vitejoo katota 'videota katsoa'
4;6 vessapaperit ei saal lopputa 'loppua'
4;6 eihän housuihin saisi' 'oikeestip pissitä' 'pissitä'
4;6 ei vielä saisi' 'äiti pyyhkitäkkään' 'pyyhkiä'
4;7 pitää isoks tullaj ja hankita' 'oma koira 'hankkia'
- e. 4;6 ei tämä mitään haittaata 'ei haittaa'

	4;6	4;7	4;8	4;9	4;10	4;11	Yht.
Partitiivi							
– pitkä vokaali + tA (<i>anikkaata</i>)	38	3		10		1	52
– lyhyt vokaali + tA (<i>juustota</i>)	5	2					7
1. infinitiivi							
– pitkä vokaali + tA (<i>nukkuuta</i>)	3				1		4
– lyhyt vokaali + tA (<i>lopputa</i>)	8	1		1			10
Pr. kielt.							
– pitkä vokaali + tA (<i>ei haittaata</i>)	1						1
Yhteensä	55	6		11	1	1	74

Taulukko 7. tA-muotojen frekvenssit ikäkuukausittain päiväkirja-aineistossa.

Partitiivin ja 1. infinitiivin keskinäistä yhteyttä tukee jossain määrin myös Alinan kaksi vuotta nuoremman veljen puheesta koottu aineisto. Matiaksellakin²² esiintyi jonkin verran vA-suffiksia, mutta sen käyttö oli satunnaista (muistiinpanoihin kertyi vain reilut 30 tapausta iässä 2;4–2;11), ja todennäköisenä mallina olivat Alinan muodot, joissa v oli pyöreän vokaalin jälkeisenä siirtymä-äänteenä (esim. 3;11 *talova* 'taloa', 4;0 *rikkova* 'rikkoa', ks. esimerkkejä 10a). Pyöreän vokaalin jäljessä vA-suffiksin käyttö partitiiveissa (15a) saattaakin olla suoraa sisaren matkimista, mutta lavean vokaalin jälkeiset suffiksit (15b)

²² Matias on syntynyt 4.3.1997 samaan perheeseen kuin Alina, mutta hänen puhekielensä varhaisina malleina ovat olleet lisäksi isosisko yleiskielisyyksineen ja kielellisine erikoisuuksineen sekä iästä 1;5 alkaen hoitopaikka, jossa on puhuttu paikallista murretta. Matiaksen puheenkehitys on ollut jonkin verran hitaampaa kuin Alinalla ja noudatellut tavanomaisempia linjoja; hänellä ei ollut selvää kaksitavurajoitusta, ja hänen varhais-morfologiset analogiansa olivat samantyyppisiä kuin suomalaislapsilla yleensä. Myöhemmin Matiaksen puhekieli on kehittynyt murteellisempaan suuntaan kuin Alinan.

osoittavat produktiivista muodostamista (niissähän Alina käytti tässä vaiheessa siirtymä-äännettä *j*, esim. 4;1 *onneja* 'onnea', ks. esimerkkejä 10b). Alinan malli oli Matiakselle tarjolla myös infinitiiveissä (tosin rajoittuen niissäkin pyöreän vokaalin ja *A:n* yhtymiin), ja Matias omaksuikin *vA*-suffiksin myös infinitiiveihin ja laajensi sen käyttöä pyöreään vokaaliin päättyivistä vartaloista (16a) laveaan vokaalin päättyviin (16b) ja jopa *A*-vartaloihin (16c). Samoin kuin Alinalla, myös Matiaksella *vA*-suffiksin distribuutio oli infinitiivissä laajempi kuin partitiivissa: suffiksia esiintyi myös supistumaverbeissä (16d), yksitavuisissa verbeissä (16e) ja kaksivartaloisissa verbeissä (16f). Matiaksella *vA*-suffiksi ei siis näytä kovin selvästi liittyneen partitiivin ja infinitiivin pitkävokaalisuuteen (eikä sen jakauma partitiiveissa kuvasta aikuiskielen pitkävokaalisuussuhteita kuten Alinalla), mutta partitiivin ja infinitiivin samankaltaisuutta suffiksin esiintyminen kuitenkin tukee. — Preesensmuodoissa Matias ei *vA*-suffiksia käyttänyt (murteellisia supistumaverbejä lukuun ottamatta): aineiston ainoa tapaus on muoto *mahuvaa* 'mahtuu' iästä 2;6 (16g), ja se lienee luontevinta selittää yksittäiseksi supistumaverbitaivutuksen analogiaksi.

- (15) a. 2;7 eikä *vetipullovakaan* 'vesipulloakaan'
 2;7 minä kokeilen tätä *talova* 'taloa'
 2;8 he kaataa *maitova* 'se kaataa maitoa'
 2;8 he kyntää *peltova* 'se kyntää peltoa'
- b. 2;4 valot tuota *kivevä* 'varo tuota kiveä'
 2;5 minullek *kaaliva* 'minulle kaalia'
 2;7 ei pannak *kantiva* 'kantta'
 2;7 haitinko *kalkkiva?* 'saisinko karkkia'
 2;7 em minä halual *lätkivä* 'jätskiä'
- (16) a. 2;6 tättä voi tämä *pytyvä* 'tässä voi tämä pysyä'
 2;6 tämä haa *kuivuvat* tuolla 'saa kuivua'
 2;7 minä haluan *Puppeva kaatova* 'Puppea katsoa'
- b. 2;8 potalleh haa *pittivä* 'saa pissiä'
 2;9 ei haap *pyyhkivä* 'ei saa pyyhkiä'
 2;9 meidän ilmapalloon ei haak *kotkeva* 'ei saa koskea'
 2;9 nyt he alkaa *latkeva* 'nyt se alkaa laskea'
- c. 2;7 näim pitää *piitävä* 'piirtää'
- d. 2;6 haako tähän *kiipevä* 'saako tähän kiivetä'
 2;6 minä tahon *hiivova* 'siivota'
 2;7 taitam minä *hyppävä* 'taidan hypätä'
 2;7 tättä voi *kiipevä*, tättä voi *kiivevä* 'tästä/tässä voi kiivetä'
 2;7 minum pitää *tikava* 'tiskata'
 2;8 mie kokkoon hen, haa hen *kokkova* 'minä kokoan sen, saa sen koota'
- e. 2;5 minäkin talon *hyövä* 'tahdon syödä' (tässä *l* on joko lipsahdus tai *d:n* substituutio)
 2;6 el lakka *hyövä* 'en jaksa syödä'
- f. 2;6 en ottaap *päätävä* 'en osaa päästä (= en pääse)'
- g. 2;6 mahuu, mahuu, hyvin tämä *mahuvaa* (vastaus äidin lausumaan »ei se mahu«)

LOPUKSI

Tässä artikkelissa olen analysoinut yhden itäsuomalaisen lapsen taivutusmorfologista erikoisuutta, *vA(A)*-asuista suffiksia, jota lapsi käytti 2-vuotiaana erityisesti partitiivin, 1. infinitiivin ja preesensin yksikön 3. persoonan muodoissa. Käytettävissäni ollut aineisto oli melko suppea ja epätasaisesti kerätty mutta silti riittävä tuottamaan monia lingvistisesti kiinnostavia havaintoja. *vA*-suffiksin mallina näyttäisi olleen Pohjois-Karjalan murteen mukainen supistumaverbien taivutus (*puttoon* : *puttoot* : *putovvaa*), joka restrukturoitui lapsen kielioipissa niin, että suffiksiksi hahmottui tavu *vAA*. Uusi suffiksi (useimmiten lyhytvokaalisessa asussa *vA*) levisi nopeasti yli sanaluokkarajojen korvaamaan aikuiskielen vokaalinpidennystä, ja sen käyttöä voidaan selittää pyrkimyksellä morfologiseen transparenssiin ja taivutusmuodon mahdollisimman eksplisiittiseen merkintään.

Tarkoitukseni on ollut osoittaa, että vaikka tämä taivutuskeino vaikuttaa aikuiskielen näkökulmasta erikoiselta, sen juuret ovat kuitenkin vankasti lapsen kuulemassa aikuiskielessä sekä lähtökohdiltaan (supistumaverbitaivutus) että määrälliseltä jakaumaltaan. Aineiston yksityiskohtainen analyysi paljastaa, että *vA*-suffiksin distribuutio partitiivimuodoissa korreloi yllättävänsäkin vahvasti aikuiskielen pitkävokaalisuuden kanssa: suffiksia esiintyy eniten niissä nominiryhmissä, joissa käytetään paikallisessa murteessa pitkää vokaalia ja harvoin niissä ryhmissä, joissa murteessa on vokaaliyhtymä tai joissa käytetään muita suffiksivariantteja. Tarkasteltaessa lapsen kielenomaksumista lingvistisestä näkökulmasta on siis tärkeää ottaa huomioon lapsen lähiympäristössä puhuttu kielimuoto ja myös se variaatio, jota aikuiskielessä esiintyy.

Teoreettisesti *vA*-suffiksi on mielenkiintoinen sanaluokkarajojen ylittymisen vuoksi, ja se tuntuu tukevan varhaismorfologian teorian oletusta siitä, että morfologisen kehityksen alkuvaiheissa morfologian sisäiset alasyteemit eivät ole vielä täysin vakiintuneet. Suffiksin leviäminen useisiin pitkävokaalisiin taivutusmuotoihin näyttää tukevan Toivaisen (1994b: 77) ja Laalon (1997: 191) oletusta siitä, että suomen kielen pitkävokaalisilla muotoryhmillä on lapsen kielioipissa jokin yhteinen nimittäjä. Lisävahvistusta oletus saa saman lapsen myöhemmästä *tA*-suffiksista, jota esiintyi sekä partitiivissa että 1. infinitiivissä.

LÄHTEET

- AKSU-KOÇ, AYHAN 1997: Verb inflections in Turkish: a preliminary analysis of the early stage. – Wolfgang U. Dressler (toim.), *Studies in pre- and protomorphology* s. 127–139. Veröffentlichungen der Kommission für Linguistik und Kommunikationsforschung 26. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- BUTLER PLATT, CAROLE – MACWHINNEY, BRIAN 1983: Error assimilation as a mechanism in language learning. – *Journal of Child Language* 10 s. 401–414.
- BYBEE, JOAN L. 1985: *Morphology. A study of the relation between meaning and form.* Typological studies in language 9. Amsterdam: John Benjamins.
- 1988: Morphology as lexical organization. – Michael Hammond & Michael Noo-

- nan (toim.), *Theoretical morphology. Approaches in modern linguistics* s. 119–141. San Diego: Academic Press.
- DASINGER, LISA 1997: Issues in the acquisition of Estonian, Finnish, and Hungarian: a crosslinguistic comparison. – Dan Isaac Slobin (toim.), *The crosslinguistic study of language acquisition*. Volume 4 s. 1–86. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- DRESSLER, WOLFGANG U. 1985: *Morphology: the dynamics of derivation*. Ann Arbor: Karoma Publishers.
- 1997: Introduction. – Katarzyna Dziubalska-Kolaczyk (toim.), *Pre- and protomorphology in language acquisition* s. 9–14. Papers and studies in contrastive linguistics 33. Poznań: Adam Mickiewicz University.
- DRESSLER, WOLFGANG U. – KARPF, ANNEMARIE 1995: The theoretical relevance of pre- and protomorphology in language acquisition. – Geert Booij (toim.), *Yearbook of morphology 1994* s. 99–122. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- DRESSLER, WOLFGANG U. – DZIUBALSKA-KOLACZYK, KATARZYNA 1997: Contributions from the acquisition of Polish phonology and morphology to theoretical linguistics. – S. Eliasson & E. H. Jahr (toim.), *Language and its ecology: Essays in memory of Einar Haugen* s. 379–399. Berlin: Mouton de Gruyter.
- DZIUBALSKA-KOLACZYK, KATARZYNA 1997: Pre- and protomorphology in Polish phonology and morphology and their interrelations. – Katarzyna Dziubalska-Kolaczyk (toim.), *Pre- and protomorphology in language acquisition* s. 159–171. Papers and studies in contrastive linguistics 33. Poznań: Adam Mickiewicz University.
- FORSBERG, HANNELE 1988: *Pohjois-Karjalan murrenäytteitä*. Joensuu: Karjalaisen Kulttuurin Edistämissäätiö.
- HÄKKINEN, KAISA 1985: *Suomen kielen äänne- ja muotorakenteen historiallista taustaa*. Fennistica 6. Turku: Åbo Akademi.
- ITKONEN, TERHO 1989: *Nurmijärven murrekirja*. Kotiseudun murrekirjoja 10. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 498. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KARJALAINEN, MERJA 1991: Kompastelevaa taivutusta. – Merja Karjalainen (toim.), *Kielitieteellisiä muistiinpanoja 4*. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen laitoksen tutkimusraportteja 34 s. 75–90. Oulu: Oulun yliopisto.
- KARLSSON, FRED 1983: *Suomen kielen äänne- ja muotorakenne*. Helsinki: WSOY.
- KARPF, ANNEMARIE 1991: Universal grammar needs organization. – *Folia Linguistica XXV/3–4* s. 339–360.
- KAUPPINEN, ANNELI 1977: *Mikon kielioppia: 3 vuoden 4 kuukauden ikäisen pojan kielestä ja sen kehittymisestä vuoden aikana*. Lisensiaantintutkimus. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- KETTUNEN, LAURI 1940a: *Suomen murteet III A. Murrekartasto*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 188. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 1940b: *Suomen murteet III B. Selityksiä murrekartastoon*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 188. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KILANI-SCHOCH, MARIANNE – DE MARCO, ANNA – CHRISTOFIDOU, ANASTASIA – VASSILAKOU, MARIA – VOLLMANN, RALF – DRESSLER, WOLFGANG U. 1997: On the demarcation of phases in early morphology acquisition in four languages. – Katarzyna Dziubalska-Kolaczyk (toim.), *Pre- and protomorphology in language acquisition* s. 15–32.

- Papers and studies in contrastive linguistics 33. Poznań: Adam Mickiewicz University.
- LAALO, KLAUS 1994: Kaksitavuvaihe lapsen kielen kehityksessä. – *Virittäjä* 98 s. 430–447.
- 1997: Alkukatsaus lapsenkielen esi- ja varhaismorfologiaan. Lyhyen ja pitkän loppuvokaalin sekä vartalonvaihteluiden ikonisuutta. – *Virittäjä* 101 s. 186–207.
- 1998a: Välikatsaus lapsenkielen varhaismorfologiaan. – *Virittäjä* 102 s. 361–385.
- 1998b: Esi- ja varhaismorfologinen vaihe suomalaislapsen kielen kehityksessä. – Kaisu Heinänen & Matti Lehtihalmes (toim.), *Kielihäiriöisen lapsen tutkimus – testaamistako?* s. 22–30. Suomen logopedis-foniatriinen yhdistys ry:n julkaisuja 30. Helsinki: Suomen logopedis-foniatriinen yhdistys.
- 1998c: Kaksi kokoomateosta lapsenkielen esi- ja varhaismorfologiasta. – *Virittäjä* 102 s. 650–660.
- 1999: Ensisanoista ja esimorfologiasta varhaismorfologiaan. Lapsen sijajärjestelmän ja verbintaivutuksen alkuvaiheita. – *Virittäjä* 103 s. 354–377.
- (tulossa): Early verb development in Finnish: a preliminary approach to miniparadigms.
- LEHTIMÄKI, PEKKA 1995: Miten Nurmeksen murre hämäläistyy? Lisiä sekaidiolektien tarkasteluun. – Marjatta Palander (toim.), *Murteiden matkassa. Juhlakirja Alpo Räisäsän 60-vuotispäiväksi* s. 142–161. *Studia Carelica Humanistica* 6. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- 1997: *Liistoin Kallei Karkkilasta. Murreretki Uudellemaalle*. Helsinki: WSOY.
- LEHTINEN, TAPANI 1984: *Itämerensuomen passiivin alkuperästä*. Suomi 129. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LIEKO, ANNELI 1993: Lapsen kielen tutkimusmetodeista. – *Virittäjä* 97 s. 537–545.
- 1994: Loppukahdennuksen oppiminen. – *Virittäjä* 98 s. 406–429.
- MA = Muoto-opin arkisto. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- MACWHINNEY, BRIAN 1975: Rules, rote, and analogy in morphological formations by Hungarian children. – *Journal of Child Language* 2 s. 65–77.
- 1978: *The acquisition of morphophonology*. Monographs of the Society for research in child development, Serial no. 174, vol. 43, nos. 1–2. Chicago: Society for Research in Child Development.
- 1985: Hungarian language acquisition as an exemplification of a general model of grammatical development. – Dan Isaac Slobin (toim.), *The crosslinguistic study of language acquisition. Volume 2: Theoretical issues* s. 1069–1155. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- MIELIKÄINEN, AILA 1991: *Murteiden murros. Levikkikarttoja nykypuhekielen piirteistä*. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitoksen julkaisuja 36. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- 1994: *Etelä-Savon murteiden äännehistoria II. Vokaalit*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 599. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NESSER, ANNE 1981: *Finska barns språkutveckling – fonologi och morfologi*. FUSKIS/FIDUS 2. Uppsala: Uppsala Universitet.
- NIEMI, JUSSI – NIEMI, SINIKKA 1985: Suomenkielisen lapsen morfosyntaksin ja sanaston kehityksestä. – *Virittäjä* 89 s. 152–171.

▷

- 1987: Acquisition of inflectional marking: a case study of Finnish. – *Nordic Journal of Linguistics* 10 s. 59–89.
- OINONEN, KAIJA 2001: *Havainnot Aleksin kielen kehityksestä 0.9–2.0-vuotiaana. Esi- ja varhaismorfolgia*. Pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopiston suomen kielen ja kulttuuritieteiden laitos.
- PALANDER, MARJATTA 1987: *Suomen itämurteiden erikoisgeminaatio*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 455. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 1996: *Vaihtelu Savonlinnan seudun välimurteissa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 648. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2001: Välimurteiden idiolektit. Variaatio Savonlinnan seudun yksilömurteissa. – *Virittäjä* 105 s. 22–43.
- PAUNONEN, HEIKKI 1995 [1982]: *Suomen kieli Helsingissä. Huomioita Helsingin puhekielen historiallisesta taustasta ja nykyvariaatiosta*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- 2000: *Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangii. Stadin slangin suursanakirja*. Helsinki: WSOY.
- PETERS, ANN M. 1983: *The units of language acquisition*. Cambridge monographs and texts in applied psycholinguistics. Cambridge: Cambridge University Press.
- 1985: Language segmentation: operating principles for the perception and analysis of language. – Dan Isaac Slobin (toim.), *The crosslinguistic study of language acquisition. Volume 2: Theoretical issues* s. 1029–1067. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- RIIONHEIMO, HELKA 1998: Acquisition of Finnish morphology: vowel lengthening in inflection (A case study). – Kaisu Heinänen & Matti Lehtihalmes (toim.), *Proceedings of the seventh Nordic child language symposium*. Suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksen julkaisuja 13 s. 265–269. Oulu: Oulun yliopisto.
- RÄISÄNEN, ALPO 1975: Havainnot lastenkielestä. – *Virittäjä* 79 s. 251–266.
- 1987: Miten uudet *aa*, *ää* -loppuiset supistumaverbit tulevat nykysuomeen? – *Virittäjä* 91 s. 491–501.
- SLOBIN, DAN I. 1985: Crosslinguistic evidence for the language-making capacity. – Dan Isaac Slobin (toim.), *The crosslinguistic study of language acquisition. Volume 2: Theoretical issues* s. 1157–1256. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- TOIVAINEN, JORMA 1980: *Inflectional affixes used by Finnish-speaking children aged 1–3 years*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 359. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 1986: Easy for the child, hard for the grammarian: observations on the function of the partitive in Finnish. – I. Kurcz, G. W. Shugar & J. H. Danks (toim.), *Knowledge and language* s. 431–461. Advances in psychology 39. Amsterdam: North-Holland.
- 1990: *Acquisition of Finnish as a first language: general and particular themes*. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 35. Turku: Turun yliopisto.
- 1993: Lasten erilaisuus suomen kielen morfologian omaksunnassa. – Antti Iivonen, Anneli Lieko & Pirjo Korpilahti (toim.), *Lapsen normaali ja poikkeava kielen kehitys*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 583 s. 268–305. Helsinki:

- ki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 1994a: Yksilöllinen variaatio suomen kielen morfologian omaksumisessa. – *Suomen logopedis-foniatrinen aikakauslehti* 1/1994 s. 20–28.
- 1994b: Mistä lapsi aloittaa kielensä opettelun? Lingvistisiä lähtökohtia. – *Suomen logopedis-foniatrinen aikakauslehti* 4/1994 s. 72–80.
- 1996: Suomen kielen omaksuminen ja kielioppi. – Kirsti Toivainen (toim.), *Suomalaiskielten omaksumista tutkimassa* s. 46–53. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 53. Turku: Turun yliopisto.
- 1997: The acquisition of Finnish. – Dan Isaac Slobin (toim.), *The crosslinguistic study of language acquisition*. Volume 4 s. 87–182. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- 1999: Äidinkielen omaksuminen. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kielenoppimisen kysymyksiä. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä* s. 129–155. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- TURUNEN, AIMO 1959: *Itäisten savolaismurteiden äännehistoria*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 253. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- ZANGL, RENATE 1997: Input selection and first patterns in early language development. – Wolfgang U. Dressler (toim.), *Studies in pre- and protomorphology* s. 11–28. Veröffentlichungen der Kommission für Linguistik und Kommunikationsforschung 26. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.

INFLECTION BEYOND WORD CLASS BOUNDARIES

The article presents a linguistic analysis of the special features of one child's early inflectional morphology. The child lives in the North Karelian dialect area of Eastern Finland, the same area in which she was born. The model for her language development has therefore been the language spoken in the region. During the initial stages in the development of the child's inflectional morphology (after the end of the two-syllable stage), at the age of 2;42;7, she used a *-va/vä* suffix of her own in inflectional forms of adult language that end in a long vowel. The suffix appeared especially in the partitive (1a), present 3rd person singular (1b) and 1st infinitive (1c), but also randomly in certain other inflected forms with long vowels.

(1)	Alina's language		Adult language
a.	2;5 kirja-va 2;6 kala-va	book+PART fish+PART	kirja-a ka(l)la-a
b.	2;6 anta-va 2;6 neulo-va	give+3SG knit+3SG	anta-a neulo-o
c.	2;6 aja-va 2;6 luke-va	drive+INF read+INF	a(j)ja-a lu(k)ke-e

▷

The model for the suffix was probably the dialectal inflection of contracted verbs in which a transition sound *-v-* appears in the word stem in 3rd person singular forms before the lengthening of the vowel (2a, cf. 1st and 2nd person singular in 2b), and from which the child has taken the syllable *-vaa/vää* and restructured it into a suffix. The new suffix spread quickly beyond word class boundaries to replace the lengthened vowel of adult language. Its use is explained by the tendency towards transparency and the overly explicit marking of the inflectional form. In the partitive, the distribution of the *-va/vä* suffix correlates with the frequency of long vowels in each stem type: there were most suffixes in those nominals in which the dialect has a long vowel, and least in those nominals in which the dialect has a vowel cluster. This demonstrates that any linguistic analysis of child language must also take the variation in adult language into careful consideration, as this can also be reflected in the child's solutions.

(2)	North Karelian dialect		Standard language
	a. putovva-a rupevva-a	fall+3SG begin+3SG	putoa-a rupea-a
	b. puttoo-n ruppee-t	fall+1SG begin+2SG	putoa-n rupea-t

The suffix appears in both verbal and nominal inflection. This seems to support the assumption of protomorphology theory that in the early stages of morphological development the morphological subsystems are still not fully differentiated.

The spread of the suffix to certain other inflected forms with long vowels also supports the assumption presented in the research literature that the long-vowel morphological groups in Finnish (in both nominal and verbal inflection) are linked to each other in a child's grammar. ■

Kirjoittajan osoite (address):
Puntarikoskentie 53A
80510 Onttola
 Sähköposti: *helka.riionheimo@joensuu.fi*

Kotikielen Seura

- ▶ esittely
- ▶ kokoukset
- ▶ säännöt
- ▶ väki
- ▶ arkistot

Virittäjä-lehti

- ▶ esittely
- ▶ verkkolehti
- ▶ hakemistot
- ▶ toimitus
- ▶ toimitusneuvosto
- ▶ ohjeet
- ▶ tilaukset

In English

Virittäjä-lehti > Hakemistot > Kirjoitukset ja tiivistelmät: 1/2002 (106)

LIITE 1: Päiväkirja-aineiston vA-muodot iässä 2;4–3;5 (Riionheimo)

YKSIKÖN PARTITIIVI

2;4

Mati tekkee kakkaava 'kakkaa'

kirjava 'kirjaa'

Allun kirjaava 'kirjaa'

ei kammata tukkava 'tukkaa'

–

hyvävä 'hyvää'

ei oo hyvävävä 'hyvää'

–

paljon onneva vaan 'onnea'

–

äiti auttaa Alluva 'Allua'

–

äiti lukkee tätävä 'tätä'

Mati ei halluu tätävä 'tätä'

2;5

äiti luem minullek kirjava, äiti luem minullek kirjaava 'kirjaa'

kalavaa 'kalaa'

–

ei pettä (= pestä) nennäävä 'nenää'

–

koputtaa ovveeva 'ovea'

–

Puppe ei halluu maitoova 'maitoa'

ei keitetä puurova 'puuroa'

–

Lillille luumuva 'luumua'

meuva 'mehua'

äiti autam minuva 'minua'

–

ukkiva ei nukuta 'ukkia'

2;6

minä laitan aamupalava 'aamupalaa'

Lilli ottaa aamupalava 'aamupalaa'

Ilonalla ei ooh harjava 'harjaa'

(äiti: lyö 'ihan hiljaa!) ihan hiljava 'hiljaa'

ei oot tättä (= tässä) kalava, ei oot tättä kalaa 'kalaa'

minä halluun kalava 'kalaa'

vielä kalava, vielä kalava 'kalaa'

Päivitetty 23.4.2002 – [Palautteet](#)

tuota kalava 'kalaa'
kalapatava 'kalapataa'
ei ei kalapatava 'kalapataa'
minä halluun kanammunava 'kanamunaa'
ei ook kanammunava 'kanamunaa'
ei kanammunava 'kanamunaa'
minä halluun kanammunava 'kanamunaa'
minä halluun kanammunavani 'kanamunaani'
(äiti: mitä pitäs lukkee?) kirjava 'kirjaa'
Mati ei haak (= ei saa) kuunellak kirjava 'kirjaa'
äiti luet tätä kirjava 'kirjaa'
ei löytyny kittava 'kissaa'
on kivava 'kivaa'
on kivava 'kivaa'
kolme koirava, viiti (= viisi) koirava 'koiraa'
ruoka on kuumava, ruoka on kuumaja 'kuumaa'
on kuumava 'kuumaa'
herne on kuumava 'kuumaa'
ei otetak kuvava 'kuvaa'
äiti luet tätä lentokonekirjava 'lentokonekirjaa'
minä halluul lihava 'lihaa'
minä halluul lihava 'lihaa'
tätt_ol (= tässä on) lihava 'lihaa'
Puppe-koiral lihava 'lihaa'
minä halluul lihamakkaraava 'lihamakkaraa'
en halluul lihapullava 'lihapullaa'
Mati hyöpi (= syö) maittiperunava 'maissiperunaa'
maittiperunava 'maissiperunaa'
minä laital Lillille maittiperunava 'maissiperunaa'
Lilli hyöpi (= syö) maittiperunaava 'maissiperunaa'
Ilona ei hyöm (= ei syö) makkaraava, Ilona ei hyöm makkaraa 'makkaraa'
äiti röyhtää (= röyhtäytä) Matikkava 'Matikkaa'
minä työnnäm Matikkava, minä työnnäm Matia 'Matikkaa'
Allu hilittelee (= silittelee) Mati-poikava 'Mati-poikaa'
Ilona hööpi (= syö) omava pullava 'omaa pullaa'
ei oop paitava 'paitaa'
ei ei ei perunava 'perunaa'
Ilonan ukilla ei oop piirakkava 'piirakkaa'
minä halluum pittava 'pizzaa'
porkkanaa, porkkanaava 'porkkanaa'
(äiti: halluutko Allu porkkanaa?) halluum porkkanava 'porkkanaa'
poppip poppip (= popsi popsi) porkkanava 'porkkanaa'
ei väärin perim pottava 'pottaa'
minä halluum pullava 'pullaa'
äiti ja Allu leipovat pullava 'pullaa'
Hukku (= Susku) ei haa (= ei saa) pullava 'pullaa'
minä leivol Lillillep pullava 'pullaa'
hattua (= hassua) purtavaava 'purtavaa'
ruokava 'ruokaa'
ei minuller ruokava 'ruokaa'
minä oon tenny (= tehnyt) rookava 'ruokaa'

ei minuller ruokava 'ruokaa'
 äitille ruokava 'ruokaa'
 Ilona ei haah (= ei saa) höövä Allur ruokava 'ruokaa'
 tipu hyöpi (= syö) ruokava 'ruokaa'
 minä laitan Lilliller ruokava 'ruokaa'
 lampaaller ruokava 'ruokaa'
 en halunnut tota hukkava 'sukkaa'
 ei minulle hukkava lalkaan (= jalkaan) 'sukkaa'
 ennää en minä jakkap pettäh (= en jaksa pestä) hukkava 'sukkaa'
 ei Lilli haat (= ei saa) teepparipaitava (= T-paitaa) 'teepparipaitaa'
 ei tehäk kelttava 'telttaa'
 ei kuivatam minun tukkava 'tukkaa'
 äiti laittaa ommaa tukkava 'tukkaa'
 vaapukkava 'vaapukkaa'
 ei Lillillev vaippava 'vaippaa'
 ei oo' 'yhtääv villakoirava 'villakoiraa'

–

lampaalla ei ooh häntävä 'häntää'
 Lillillä ei ooh häntävä 'häntää'
 on kilmava 'kylmää'
 on kilmava 'kylmää'
 iti (= isi) anto minullek kättäpäivävä 'kättäpäivää'
 (äiti: mitä sinä haluat?) leipävä 'leipää'
 Allu leekuttaa (= liekuttaa) Lillikkävä 'Lillikkää'
 minä menen nukuttamaal Lillikkävä 'Lillikkää'
 minä halluun näkkileipävä 'näkkileipää'
 en kato' 'Onnempyörävä 'Onnenpyörää'
 katoin Onnempyörävä 'Onnenpyörää'
 ei ollup piimäva 'piimää'
 en annap piparijjämävä 'piparinjämää'
 ei oop pöytävä 'pöytää'
 Ilona ei haluur ruitleipävä 'ruisleipää'
 hintimapäivääva 'syntymäpäivää'
 ei Hukku haa (= ei Susku saa) hämpyläävä 'sämpylää'
 minä halluun hämpylävä 'sämpylää'
 minä halluuv voileipävä 'voileipää'

–

ei Allun nimivä 'nimeä'
 Mati ei haa (= ei saa) Allun nukkeva 'nukkeva'
 (laulaa:) paljon onneva vaan 'onnea'
 Lilli raapaa minum pokkeva 'poskea'
 Laara (= Klaara) auttaa Puppeva 'Puppea'

–

minä keitän hernekeittova 'hernekeittoa'
 on luuttova 'juustoa'
 minä halluum maitova 'maitoa'
 minä halluum maitovaja, minä halluum maitoja 'maitoa'
 minullem maitova 'maitoa'
 minä halluum maitovani itelleni 'maitoa'
 ei voi juova maitova 'maitoa'
 vielä maitova 'maitoa'

minä halluum maitova 'maitoa'
 ei Mati haap (= ei saa) puuroava, ei Mati haap puurova 'puuroa'
 ei leikkikaverit käytä hateevvarjova 'sateenvarjoa'
 on hulatelluuttova 'sulatejuustoa'
 ei Mati haak (= ei saa) kattova Urpo ja Turpova '(Urpoa ja) Turpoa'
 minä katon Urpo ja Turpoja, minä katon Urpo ja Turpova '(Urpoa ja)
 Turpoa'

–

Mati ei haak (= ei saa) kattova minuva 'minua'
 ei haak (= ei saa) kattova minuva 'minua'
 minä halluun uutta Pinguva kattova 'Pingua'
 minä halluun uutta Pinguvani kattovani 'Pinguani'
 ei äiti haat (= ei saa) työntävä Hukkuva 'Suskuva'
 Allu kuvavaa tipuva 'tipua'
 pittää kuvava tipuva 'tipua'
 minä kuvvaan tipuva 'tipua'

–

ei haliva 'halia'
 minä leekutal (= liekutan) Lillivä 'Lilliä'
 Allum pittää leekuttava Lillivä 'Lilliä'
 Tommi ei halual Lillivä 'Lilliä'
 minä rakattal (= rakastan) Lillivä 'Lilliä'
 minä autal Lillivä, minä autal Lilliä 'Lilliä'
 minä käyn hakematta (= hakemassa) Lillivä 'Lilliä'
 Mati lainaa Lillivä 'Lilliä'
 Ilona ei haa' (= ei saa) 'Allun tuoliva 'tuolia'
 Ilona ei haam minun toolivani 'tuoliani'
 minä katon äitivä 'äitiä'

–

ei Mati haak (= ei saa) kattoo videottava 'videota'

2;7

ei ollun nammii, ei ollun namijuomava 'namijuomaa'
 minä halluum pullaava 'pullaa'

–

minä otal leipävä 'leipää'
 minä otal leipävä 'leipää'

–

minä halluum maitoova, minä halluum maitoo 'maitoa'
 äitim puuroova 'puuroa'

–

äiti auttaa minuva 'minua'
 Lilli auttaa minuva 'minua'

–

ei tullul luntava 'lunta'

2;8

ei ollu' 'Ilkkavakaan 'Ilkkaakaan'
 ei kampava 'kampaa'
 ei myyrä halunnuk kukkavakaan 'kukkaakaan'
 en lihapullava minä halua 'lihapullaa'

en haluap pullava 'pullaa'
 Pilkku hyöpi (= syö) pullava 'pullaa'
 minä haluar ruokavaa 'ruokaa'
 Lilliller ruokava 'ruokaa'
 ei valokuvava 'valokuvaa'
 –
 Mati elä otak kynävä 'kynää'
 en haluam Myyrävä, en halluuk kattoom Myyrää 'Myyrää'
 ei iti niittän (= ei isi niistä) nenävä 'nenää'
 –
 minä tulen kattomaal lettevä 'lehteä'
 äiti vielä liukumäkevä 'liukumäkeä'
 ei ovvee kiinni, ei oveva kiinni 'ovea'
 –
 ei haluav vetipullova 'vesipulloa'
 –
 Lilli-vauva rakattaa (= rakastaa) Alluva 'Allua'
 mummi ei höötäm (= ei syötä) minuvani 'minua(ni)'
 –
 minä talutal Lillivä käittä (= kädestä) 'Lilliä'
 ei Mati ota Lillivä 'Lilliä'
 Mativa huututtaa (= suututtaa) 'Matia'
 ei piäh hoitaam Mativa 'Matia'
 Mati ei hitä (= sitä) mukiva 'mukia'
 minä valmittal Lillillen nyt muutiva 'muusia'
 ei tuup pittivä 'pissää'
 minullep purukumiva 'purukumia'
 ei Matin tuttiva 'tuttia'

2;10

äiti minulleh hammattanhava 'hammastahnaa'
 minä teen kakkava 'kakkaa'
 antaa Pikkuhiivellem (= Pikkusiivelle) munava 'munaa'

2;11

äiti lueh Hilmava 'Hilmaa'
 pingviini kantaa kalava 'kalaa'
 hyöpi (= syö) perunava 'perunaa'

–

minä teen kakkiva 'kakkia'

–

minä halluun nuova 'nuo?'

3;0

(Outi: mitä ne sieltä saa?) heinäävä 'heinää'
 muurahainen ettii (= etsii) pettäävä 'pesää'
 te (= se) ov väkevävä 'väkevää'

3;1

lappikoiran (= lapsikoiran) pitää hyödäk (= syödä) kalava 'kalaa'
 Outin luona ei ollu 'omenava 'omenaa'

Lilli hyö (= syö) omenava 'omenaa'
 minä tahton omppava (= omenaa) 'omppaa'
 täällä ol liikaa tavarava 'tavaraa'

–

minä tatton (= tahdon) hedelmävä 'hedelmää'
 tättä (= tässä) tarvii kypärävä 'kypärää'
 elä pyyhin nenävä 'nenää'
 ei ole polkupyöräävä 'polkupyörää'
 mehu ov väkevävä 'väkevää'

MONIKON PARTIVIIVI

2;6
 minä laitteler ruokiva 'ruokia'

2;8
 Myyrä ei halunnul leipivä 'leipiä'

EA-NOMINIT

2;5
 korkeva torni ei kaavukkaa 'korkea'
 korkeva torni 'korkea'

2;7
 ei ook kippevä, ei ook kippee 'kipeä'

PREESENSIN YKSIKÖN 3. PERSOONA (myönteiset muodot)

2;4
 ukki antaava 'antaa'
 Ukku (= Susku) tulloova 'tulee'

–

liimavaa 'liimaa'
 teippavaa 'teippaa'

2;6
 hilloo äiti antava 'antaa'
 koira hakkuva, koira haukkuu 'haukkuu'
 Lilli kakkivaa 'kakkii'
 (äiti: kantaaks äiti Allun?) kantavaa 'kantaa'
 Hilariukken (= Hilarius-hiiren) nenä kattuva 'kastuu'
 tuoli keikkuvaa 'keikkuu'
 Ilona laittavaa 'laittaa'
 nyt äiti lukkevaa 'lukee'
 Allullet tää mattuvaa, Allullet tää mattuu 'mahtuu'
 (äiti: ei äiti mahut tähän tuoliin) mattuvaa 'mahtuu'
 (äiti: ei se maistum miltään) maittuvaa 'maistuu'
 iti (=isi) nauravaa 'nauraa'
 äiti neulova 'neuloo'
 Lilli kattoo kun äiti neulovaa 'neuloo'

Mati nukkuva 'nukkuu'
 Lilli nukkuvaa 'nukkuu'
 Hami (= Sami) onkivaa 'onkii'
 Allu puhelimella hoittava 'soittaa'
 Mati tattovaa 'tahtoo'
 Mati valluvaa 'valuu'
 –
 (äiti: pelottaako sinua?) pelottavaa 'pelottaa'
 Lilli puhaltavaa, Lilli puhaltaa 'puhaltaa'
 –
 Lilli herävää 'herää'
 Allu kuvavaa tipuva 'kuvaa'
 Puppe hiinä maalaa, Puppe hiinä maalavaa 'maalaa'
 –
 Ilona kyllä purevaa 'puree'
 pyöreäm pallon äiti tekevää 'tekee'
 nyt Hilari (= Hilarius-hiiri) tulleva 'tulee'
 nyt talvi tullevaa 'tulee'
 Matin käti (= käsi) täältä tullevaa 'tulee'

2;7
 Lilli kattova 'katsoo'
 putovaa, valuvaa 'valuu'
 –
 minnel Lilli hävivää 'häviää'
 putovaa, valuvaa 'putoaa'

2;8
 Mati ikkevää 'itkee'
 hau hau hanova 'sanoo'
 Mati tutkiva 'tutkii'
 –
 hinne hairaalaan (= sinne sairaalaan) kiipevä 'kiipeää'

PREESENSIN KIELTOMUODOT

2;5
 ei ei Mati konttava 'ei konttaa'

2;6
 ei iti (= isi) antava 'ei anna'
 –
 en haluva 'en halua'
 (äiti: haluatko maissiperunaa?) en halluva 'en halua'
 en halluva 'en halua'
 (isä: halluut sie toisen nukan?) en haluva 'en halua'
 en halluva 'en halua'
 en haluva 'en halua'
 ei haittava 'ei haittaa'
 ei mittään haittava 'ei haittaa'
 (äiti: älä hukkaa sitä pantaa) en hukkava 'en hukkaa'

ei kiipevä, en kiipee 'ei kiipeä'
 (äiti: kelpaako tämä lasi?) ei kelpava 'ei kelpaa'
 ei Ilona korjava 'ei korjaa'
 ei iti (= isi) lepävä 'ei lepää'
 en putova 'en putoa'
 ei heilava 'ei seilaa'
 ei Allu hiivova 'ei siivoa'

2;7
 nyt ei valuva 'ei valu'
 nyt Lilli ei valuva, nyt ei valu 'ei valu'
 Lilli ei valuva 'ei valu'
 –
 en halluva 'en halua'

2;8
 Lilli ei putova 'ei putoa'

PREESENSIN YKSIKÖN 1. PERSOONA

2;6
 minä valuvan 'valun'
 –
 (äiti: haluatko?) halluuvan 'haluan'
 äiti minä tikkavan 'tiskaan'

2;7
 haluavani 'haluan(ni)'

2;8
 minä hiivovan äitin kantta 'siivoan'

1. INFINITIIVI

2;4
 lukkeva 'lukea'

2;5
 minä halluun kottiin lähtevä 'lähteä'

2;6
 ei haa' (= ei saa) 'ajava 'ajaa'
 ei iti haa' (= ei isi saa) 'antava vettä 'antaa'
 Mati ei haa' (= ei saa) 'auttava 'auttaa'
 Lilliv vaunut pitää hakeva 'hakea'
 pittää hakeva 'hakea'
 Mati haapi (= saa) huutava 'huutaa'
 en haa hiellä (= en saa siellä) huutava 'huutaa'
 vauva yrittää huutava 'huutaa'
 annal läättivä 'jäähdyä'
 voi kantava 'kantaa'

en halluu 'uutitia kattova 'katsoa'
 Mati ei haa (= ei saa) kattova minuva 'katsoa'
 minä halluun uutta Pinguva kattova 'katsoa'
 ei haak (= ei saa) kattova minuva 'katsoa '
 minä halluun uutta Pinguvani kattovani 'katsoa(ni)'
 ei piäk keittävä 'keittää'
 ei piäk keittävä 'keittää'
 ei piäp puuroo keittävä 'keittää'
 Mati ei haak (= ei saa) kieltävä 'kieltää'
 ei Matim piäl kilpevä 'kylpeä'
 näitä voin käyttävä 'käyttää'
 ei äiti voil laittava 'laittaa'
 Lillillem maittiperunaa minä voil laittava 'laittaa'
 ei haal laittava 'laittaa'
 ei Allun tukkaa piäl laittava 'laittaa'
 ei piäl laulava 'laulaa'
 minä halluul luveva 'lukea'
 ei piät tätä lukeva 'lukea'
 ei Lilli voil lukeva 'lukea'
 pittää lättevä 'lähteä'
 Lilli voipi hiitä (= siitä) maittava 'maistaa'
 ei villatakkia piän neulova 'neuloo'
 Allu ottaa (= osaa) Lillin nottava 'nostaa'
 äppö (= nukke) meinaa nukkuva 'nukkua'
 ei haa' (= ei saa) 'ottava 'ottaa'
 ei haa' (= ei saa) 'ottava 'ottaa'
 ei voi ottava 'ottaa'
 ei piä' 'ottava 'ottaa'
 nää ei paina, nää ei otaa painava 'painaa'
 tähäm pittää piirtävä 'piirtää'
 ei tätä piäp piirtävä 'piirtää'
 minä halluum piirtävä 'piirtää'
 ei haap (= ei saa) piirtävä 'piirtää'
 ei tätä piäp piirtävä 'piirtää'
 pittää pukeva 'pukea'
 ei piäp pukeva 'pukea'
 ei haap (= ei saa) puhelimella hoittava 'soittaa'
 ei äiti haah (= ei saa) hyöttävä muutia (= muusia) 'syöttää'
 ei äiti haah (= ei saa) hyöttävä 'syöttää'
 ei voi hyöttävä 'syöttää'
 ei äiti haat (ei saa) työntävä Hukkuva 'työntää'
 minä voin työntävä Matia 'työntää'
 alkaa vetävä 'vetää'
 Hukku (= Susku) tykkää vinkuva 'vinkua'
 –
 tipun hattua pitää hämmentävä 'hämmentää'
 Mati ei haak (= ei saa) kirjoittava 'kirjoittaa'
 Allun pittää leekuttava Lillivä 'liekuttaa'
 ei haal (= ei saa) liekuttava 'liekuttaa'
 taitaa äiti kotta (= kohta) lopettava 'lopettaa'
 ei piät tuota lämmittävä 'lämmittää'

ei piäl lämmittävä 'lämmittää'
 ei Mati halluul Lilliä nukuttava 'nukuttaa'
 ei voi tipulla rattattava 'ratsastaa'
 ei leipää haah (= ei saa) hulattava 'sulattaa'
 pittää hulattava 'sulattaa'
 pittää hulattava 'sulattaa'
 ei tätä piäh hulattava 'sulattaa'
 ei piän näitä tyjjentävä 'tyhjentää'
 –
 ei voi juova maitova 'juoda'
 minä halluun kilpiij (= kylpyyn) jäävä 'jäädä'
 nyt on äitin koulureppu hankala haava 'saada'
 ei voi haavav vettä 'saada'
 Ilona ei haah (= ei saa) höövä Allun ruokava 'syödä'
 pittää hyvövä 'syödä'
 ei haa (= ei saa) veevä 'viedä'
 ei näitä piäv veevä kirjatton (= kirjaston) tätille 'viedä'
 ei haa' (= ei saa) 'ukkia veevä 'viedä'
 ei piäv vievä 'viedä'
 äiti taitaa veevä 'viedä'
 ei piäv veevä 'viedä'
 –

pittää hyppävä 'hypätä'
 napim pittää irtova 'irrota'
 ei minun tukkaa piäk kampava 'kammata'
 minä yritän kiipevä 'kiivetä'
 voipin (= voin) täältä kiipevä 'kiivetä'
 pittää kuvava tipuva 'kuvata'
 tätä Lilli halluu lainava 'lainata'
 pittää leikkava 'leikata'
 en yritä itir (= isin) ruokaa nappava 'napata'
 minä halluun tikkava 'tiskata'
 minä voin itet tikkava, minä voin itet tikkata 'tiskata'
 niim paljon kuin jakkan (= jaksan) tikkava 'tiskata'
 äitim pittää tikkava 'tiskata'
 –

Pingu voi luottava 'juosta'
 ei oom maha' (= ei ole, ei mahda) 'ollava, ei maha' 'olla 'olla'
 Matin ei piäp purevat tuttia 'purra'

2;7

empä yrittäny haavakkaan 'saadakaan'
 minä haluan hyvöväni 'syödä(ni)'
 –

iti (= isi) ei paa, iti ei haap (= isi ei saa) paava 'panna'

2;8

en haluat tätä kattova 'katsoa'
 minä en otaal (= en osaa) laittava, minä en otaal laittaa 'laittaa'
 Lilli ei haluam maittava, Lilli ei haluam maittaa 'maistaa'
 otatin (= osasin) pukeva' 'ite 'pukea'

minä haluan pyykkiväni 'pyyhkiä(ni)'
 minä haluan nyt vetävä 'vetää'

2;9
 ei iti haa (= ei isi saa) hanova 'sanoa'

2;11
 koira yrittää kantava 'kantaa'
 –
 pittää hynttärit (= synttärit) valmittava 'valmistaa'

3;1
 minä tatton (= tahdon) kalattava 'kalastaa'
 ne yrittävät piilottava hängyn (= sängyn) alle 'piilottaa'
 minä tahdom puhaltava 'puhaltaa'
 –
 minä tahdon korjata, minä tahdon korjava 'korjata'

PASSIIVIN PREESENS

2;6
 ei veevä 'ei viedä'
 (äiti: viiäänkö tää pois?) ei veevä 'ei viedä'
 näitä ei veevät töihin 'ei viedä'
 veevään ukil luo maitolati 'viedään'
 –
 ei Lilliä pettävä 'ei pestä'

2;7
 ei vievä 'ei viedä'
 ei Allulta vieväkkää 'ei viedäkään'
 (äiti: viiäänkö puuro pois?) ei vievä 'ei viedä'
 (äiti: viiäänks potta pois?) vievään 'viedään'
 ei hyväm muutii 'ei syödä muusia'

3;5
 Lillin yöpukua ei äiti vievä 'ei viedä'

Kotikielen Seura

- ▶ esittely
- ▶ kokoukset
- ▶ säännöt
- ▶ väki
- ▶ arkistot

Virittäjä-lehti

- ▶ esittely
- ▶ verkkolehti
- ▶ hakemistot
- ▶ toimitus
- ▶ toimitusneuvosto
- ▶ ohjeet
- ▶ tilaukset

In English

Virittäjä-lehti > Hakemistot > Kirjoitukset ja tiivistelmät: 1/2002 (106)

LIITE 2: Päiväkirja-aineiston ~~t4~~-muodot iässä 4;6–4;11 (Riionheimo)

YKSIKÖN PARTITIIVI

4;6

eihän ne kaikki voi yhtä aikaata [tehdä jotain] 'yhtä aikaa'

pitelet tätä mun ankkatani 'ankkaani'

hiljaata! 'hiljaa'

ollaan kantohippaata 'kantohippaa'

mä etsin niitä kahta kirjaston kirjaata 'kirjaa'

äiti miksi et ottaisit sitä Mikko Mallikas -kirjoota 'kirjaa'

miksi mulla ei olel liimaata 'liimaa'

miks mulla ei olel lusikkaatakaan 'lusikkaa'

tässä om mustaata 'mustaa'

me leikimme majaata 'majaa'

onko meillä lastem purkkaata 'purkkaa'

missä or ruokaata 'ruokaa'

mikset laittanus saippuvaata? 'saippuaa'

kaksi tarraata 'tarraa'

mitä valokuvveeta 'valokuvaa'

persikka on hirmu hyväätä 'hyvää'

ei se olluv viime kesäätä 'kesää'

mulla on jo kolme tälläistä kynäätä 'kynää'

minäkin tahon leipäätä 'leipää'

mä jo pyyhkäisim Matiaksenkin nenäätä 'nenää'

et nääm mun silmäätä 'silmää'

äiti mä tarvitsen nukkeeta 'nukkea'

minulla ei oo' 'yhtääl leikkikaveriita 'leikkikaveria'

me leikimme parturiita 'parturia'

miksen saisil leikkiim pehmeeta pumpuliita 'pehmeää pumpulia'

hirmu isoota ei kannata' 'ostaa 'isoa'

tämä om mansikkahilloota 'mansikkahilloa'

no sitä vihreetä peittoota 'vihreää peittoa'

minä syöm puuroota 'puuroa'

minä tartten tähäv vähän apuuta 'apua'

mä em pystyn nukkumaan ilman iltasatuuta 'iltasatua'

minä autan sinuuta 'sinua'

voi sinuuta 'sinua'

täällä ei ole' 'etes (= edes) kylpyammeeta 'kylpyammetta'

ei siinä olluv vertaata 'verta'

isi multa tuli suusta vertaata 'verta'

–

minä tahon juustota 'juustoa'

mulla ei ool lasita 'lasia'

ootam muta 'mua'

Päivitetty 23.4.2002 – [Palautteet](#)

hirmuinen kakkihätä tuli kun söin popkornita 'popkornia'
tässä ov vaahtota 'vaahtoa'

4;7

miks täällä ei oo' 'elukkaatakaan?' 'elukkaa'
Matias ei tarvitse' 'yöllä paitaata 'paitaa'
ilman äiskäätä 'äiskää'

–

mulle mehua ja juustota 'juustoa'
mut ei kypärämyssytä 'kypärämyssyä'

4;9

leikitään heppaata 'heppaa'
me tarvitaan kirjaata 'kirjaa'
haluaisin piirtäät tämmöstä kukkaata 'kukkaa'
vielä on kaksi kukkaata 'kukkaa'
minä teel lahjaata 'lahjaa'
minä en tahor ruokaata 'ruokaa'
annam mullet tilloota jooko 'tilaa'
tuuk katsomaan kynttiläätä 'kynttilää'
mä en löyäh hattutani 'hattua'
Matilla om monta luukkuuta 'luukkuua'

4;11

äiti katso' 'ankkaata 'ankkaa '

1. INFINITIIVI

4;6

kenenkään ei tarvitse' 'autossa nukkuuta 'nukkuua'
saanko valvoota? 'valvoa'
sun täytyy pyörittäätä 'pyörittää'

–

täm päällä om mukava istuta 'istua'
saam mie vitejoo (= videota) katota 'katsoa'
vessapaperit ei saal lopputa 'loppua'
eihän housuihin saisi' 'oikeestip pissitä 'pissiiä'
pitää purata 'purkaa'
ei vielä saisi' 'äiti pyyhkitäkkään 'pyyhkiä'
(äiti: mitä paiallep pittää tehdä?) no riisuta 'riisua'
tässä [ammeessa] voi makata 'maata'

4;7

pitää isoks tullaj ja hankita' 'oma koira 'hankkia'

4;9

tässä on se reuna mitä minä aloitan leikkaata 'leikata'

4;10

voi sen neulotakkin... neuloa 'neuloa'

PREESENSIN KIELTOMUODOT

4;6 ei tämä mitään haittaata 'ei haittaa'